

# EXPLORE THE NORTH

Bestuursverslag

Stichting Explore the North 2021



Ahilan Ratnamohan en Explore the North- Pidgin X

Stichting Explore the North

Post | Postbus 2521, 8901 AA Leeuwarden

Bezoek | Bagijnestraat 59, Leeuwarden

Mail | [info@explore-the-north.nl](mailto:info@explore-the-north.nl) | KvK nummer | 65864883

BTW nummer | NL856294081B01

IBAN | NL80RABO0310290945 | BIC | RABONL2U

Foto's | Lucas Kemper, Xanne Wijkamp, Marc Henri Queré, Denise Amber Photography

# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

## Inhoud

Inleiding – pag. 3

1. Korte terugblik 2016-2020 – pag. 6
2. Activiteiten
  - 2.1. – The Summer Sessions– pag. 7
  - 2.2. – Productiehuis – pag. 22
  - 2.3. – Festival 2021 – 29
  - 2.4. – Samenwerking - 33
3. Publiek & Marketing – pag. 35
4. Organisatie – pag. 38
5. Bestuur & Governance – pag. 41
6. Financiën – pag. 42
7. Vooruitblik – pag. 46

# **EXPLORE THE NORTH**

## **Inleiding**

Half juni. Vanaf dat moment mocht er weer mondjesmaat werk voor beperkt publiek worden gepresenteerd in dit coronajaar 2021. Deze ‘window of opportunity’ opende voor ons op precies het juiste moment bij de start van ons zomerprogramma Explore the North – The Summer Sessions en sloot met een harde knal zes dagen voor de start van de achtste editie van ons festivalweekend.

Dat maakt dat wij als organisatie met zeer gemengde gevoelens terugkijken op dit jaar. Aan de ene kant hebben wij ondanks de bizarre omstandigheden zowel op het gebied van presentatie als op het gebied van productie, talentontwikkeling en netwerkverbreding het onderste uit de kan gehaald: het aantal activiteiten was uiteindelijk toch enorm. Aan de andere kant is er weer zoveel hard werk de afvoer ingegaan en zijn zoveel kunstenaars wederom teleurgesteld omdat ze niet konden spelen. ‘Gelukkig hebben wij het boekje nog’, zeggen wij wel eens gekscherend binnen de organisatie.

Deze jaarverantwoording reflecteert daarom deze dynamiek van vallen en opstaan. Het jaar begon zwaar, had een mooi middenstuk, maar eindigde vanwege de snelle ontwikkeling van Omikron in mineur. Wat wij in december 2021 echter niet hadden durven hopen is dat nu – in maart 2022 – de zon schijnt en de wereld weer open gaat, juist vanwege deze mildere variant van het virus. Dat er nu dan weer een idiote dictator de wereld naar de rand van de afgrond dreigt te brengen, is niet te bevatten en ontstijgt het doel van dit verslag.

## **Vier stromen**

Omdat ons festival in 2020 ook niet door kon gaan vanwege corona en ook een aantal projecten binnen ons productiehuis van 2020 moesten doorschuiven naar 2021 zou je kunnen zeggen dat dit jaar voor Explore the North bestond uit vier lijnen.

1. Doorgeschoven programma festival 2020 – dit programma werd uiteindelijk grotendeels Explore the North – The Summer Sessions. The Summer Sessions was een doorlopend (vaak wekelijks) programma met zo’n 40 activiteiten in De Westerkerk en andere locaties in Leeuwarden van juni t/m oktober.
2. Doorgeschoven producties productiehuis 2020 – dit ging om projecten die al in 2020 zijn gestart en qua uitvoering in overleg met de provincie Fryslân grotendeels zijn doorgeschoven naar 2021, waaronder het grote meertaligheidsproject Pidgin X van Ahilan Ratnamohan & Explore the North.
3. Festival 2021 – een festival dat bestond uit drie delen: (1) een Westerkasprogramma van ruim twee weken waarbij wij programma presenteerden in de Westerkerk in samenwerking met vele partners, (2) diverse grotere internationale podiumkunstenprojecten in samenwerking met De Harmonie en ARCADIA en (3) een groot festivalweekend op 19 t/m 21 november. Slechts een deel van het Westerkasprogramma en een enkele internationale voorstelling kon worden gepresenteerd.
4. Productiehuis 2021 – binnen het productiehuis hebben wij heel veel meters kunnen maken, al moesten wij helaas veel tourdata buiten Leeuwarden annuleren vanwege de maatregelen. Er is veel werk ontwikkeld dit jaar met diverse premières binnen The Summer Sessions, diverse makers kwamen in residentie in De Westerkerk en de talentontwikkelingstak van onze organisatie wordt almaar substantiëler.

# **EXPLORE THE NORTH**

De grootste ontwikkeling is echter hoe bovenstaande structuren steeds meer op natuurlijke wijze in elkaar grijpen, zoals wij al schetsten in onze ambities in de meerjarenplannen 2021-2024. Daarbij wordt de inzet van de Westerkerk als 'huis' van Explore the North inmiddels essentieel voor onze activiteiten en zetten wij ons hard in om deze prachtige plek voor de komende acht jaar (en verder) te ontwikkelen samen met Stichting Westerkerk Leeuwarden.

## **Het grote schuiven**

Wij zijn in 2021 heel goed geworden in het vinden van een nieuwe omgeving voor het presenteren van werk. 'Het grote schuiven' gaat ons goed af. Daarom gaat een aantal projecten dat in november niet door kon gaan een mooie plek krijgen in 2022. Ook schuift het productiehuisproject Pidgin Zwolle door naar juni 2022.

## **Meerjarige ondersteuning**

Het feit dat Explore the North in 2021 voor het eerste meerjarig ondersteund wordt, is essentieel gebleken voor deze organisatie. Het biedt een zekerheid in uiterst onzekere tijden. Wij zijn blij met de mate waarin onze partners en financiers met ons meedenken en meebewegen, zodat wij steeds snel kunnen schakelen en onze activiteiten kunnen aanpassen op de nieuwe werkelijkheid.

## **Organisatie en bestuur**

De organisatie van Explore the North heeft net als in 2020 bewezen uiterst wendbaar te zijn. Een festivalorganisatie moest worden omgebouwd naar een organisatie die ook een jaarrond programmering kan presenteren en dat is echt een andere tak van sport. Dit is erg goed gegaan en wij mogen dan ook zeggen dat wij hier veel van geleerd hebben dat ons ook zeker ten goede gaat komen in de komende jaren, waarin wij de grenzen van wat een festival kan zijn graag onderzoeken en oprekken.

Het was daarnaast natuurlijk ook een uitputtingsslag voor ons team en voor de makers met wie wij werken. De annulering van het festival in november was een klap die voor veel mensen ook persoonlijk een flinke impact heeft gehad. Dit jaar heeft veel gevergd, maar wij zien ook dat er nu aan het einde van de winter weer een stevig, vastberaden team staat.

Sinds 2021 werken wij met een salarishuis en is de directeur in dienst gekomen. Daarmee zetten wij de eerste stappen in het toekomstbestendiger maken van de organisatie.

In het laatste kwartaal van 2021 is ook de zoektocht gestart naar aanvulling van het bestuur. Begin 2022 zijn twee nieuwe bestuursleden aangetreden waardoor het bestuur nu weer een stevige basis heeft.

## **Financieel**

Ook in 2021 ontving Explore the North een tweetal steunbijdrages vanuit het Ministerie van OCW, verstrekt door het Fonds Podiumkunsten. Dit in combinatie met coulance van rijksfondsen, overheden en private fondsen, zorgde ervoor dat wij kunstenaars, ZZP'ers en leveranciers zoveel mogelijk hebben kunnen doorbetalen voor geannuleerde of verplaatste activiteiten. Het belang hiervan is enorm.

Wij sluiten het jaar af met een aanzienlijk negatief resultaat dat wij opvangen met eind 2020 aangelegd bestemmingsreserves. Opnieuw leggen wij aan het eind van 2021 bestemmingsreserves

# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

aan voor doorgeschoven activiteiten in 2022.

## **Complex**

2021 was een complex jaar. 2022 zal niet anders zijn. Maar bij het schrijven van dit bestuursverslag zijn wij toch optimistisch over de nabije toekomst en over de kansen van Explore the North. Zelfs in onmogelijke omstandigheden blijven wij grote stappen zetten. 2022 kan maar zo een topjaar worden.

Namens bestuur en directie van Stichting Explore the North

Marelle van Rongen – voorzitter

Mark Hospers – algemeen directeur

# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

## **1. Korte terugblik 2016-2021**

Toen wij in 2015 en 2016 met een ‘alles of niets’-mentaliteit begonnen met het uitdenken van ons festival Explore the North, was onze toekomst nog erg ongewis. Er moest heel veel ‘goed gaan’ om in een relatief kunstarme omgeving als Leeuwarden/Fryslân een festival op te bouwen dat geheel tegen de stroom in juist primair zou gaan over kunst en experiment.

Was destijds tegen ons gezegd dat er in 2021 een veelbelovend festival zou zijn, wij de mogelijkheid zouden hebben een interdisciplinair productiehuis te runnen, dat er een perfecte voorstellingslocatie door het jaar heen voor ons beschikbaar zou zijn in de vorm van de Westerkerk en dat Leeuwarden UNESCO City of Literature zou worden, dan hadden wij je niet geloofd. Toch is dit alles in een relatief korte periode gebeurd. Er is veel goed gegaan.

Wij bevinden ons dan ook aan het einde van een prettig onstuimige periode waarin onze organisatie zich in een flink tempo heeft ontwikkeld. Waarin festival, productiehuis en andere activiteiten zijn samengesmolten tot één overkoepelende beweging, diep vertakt binnen noordelijke en (inter)nationale culturele infrastructuur.

In het kort over de periode 2016-2021:

**2016** | Herstartjaar – oprichting Stichting Explore the North – Tweedaags festival – 99 optredens – 1500 bezoekers

**2017** | Opbouwjaar – Tweedaags festival, eerste activiteiten Lân fan taal/productiehuis – 119 optredens en 7 overige activiteiten jaarrond – 2250 bezoekers festival en ongeveer 500 bezoekers overig

**2018** | Culturele Hoofdstad jaar – Driedaags festival, eerste jaar Stadskas (10 dagen), start presentatie grote internationale projecten (met Oerol en De Harmonie) en bomvol jaar rond Lân fan taal/productiehuis – 155 optredens festival en tientallen activiteiten jaarrond – 5.000 bezoekers festival (inclusief Stadskas en grote projecten) en ongeveer 15.000 bezoekers overige projecten

**2019** | Consolidatiejaar – Driedaags festival, tweede jaar Stadskas (17 dagen), presentatie (internationale) projecten met De Harmonie en officiële start productiehuis Explore the North – 146 optredens festival en diverse productiehuisactiviteiten jaarrond – 7.500 bezoekers festivalperiode (inclusief Stadskas en grote projecten) en ongeveer 5.000 bezoekers productiehuisprojecten

**2020** | Coronajaar – geen festival, maar diverse activiteiten in november en heel veel doorgeschoven programma naar 2021 – veel projecten in ontwikkeling, opstart talentontwikkelingstrajecten – 473 bezoekers live-activiteiten, 13.484 bezoekers online activiteiten, 30 deelnemers talentontwikkelingstrajecten

**2021** | Coronajaar – festival vlak voor aanvang geannuleerd, succesvolle serie voorstellingen in Explore the North – The Summer Sessions, heel veel producties binnen productiehuis, meer dan 240 geplande activiteiten maar veel geannuleerd, Pidgin X met tientallen deelnemers, 36 deelnemers talentontwikkelingstrajecten, dichtbundel Samen oplage 30.000, 5.538 bezoekers diverse activiteiten binnen en buiten Leeuwarden

# **EXPLORE THE NORTH**

## **2. Activiteiten**

Het hoofdstuk activiteiten is onderverdeeld in drie delen: Explore the North – The Summer Sessions, Productiehuis Explore the North en Festival Explore the North 2021. Binnen The Summer Sessions zijn ook projecten verbonden aan het productiehuis gepresenteerd. Dat geven wij duidelijk aan.

### **2.1. Explore the North – The Summer Sessions**

#### **Inleiding Explore the North – The Summer Sessions**

Stichting Explore the North heeft zich in 2021 deels opnieuw moeten uitvinden vanwege de coronacrisis. Omdat in 2020 het festival in november niet kon doorgaan (en alle andere scenario's van minifestivals in het voorjaar 2021 ook sneuvelden in verband met de maatregelen), hebben wij het roer moeten omgooien en hebben wij in de maanden juni t/m september een nieuw programma ontwikkeld getiteld Explore the North – The Summer Sessions. Een doorlopend programma van vier maanden met wekelijks diverse activiteiten in locaties als De Westerkerk (onze hoofdlocatie), Neushoorn, Schaaf en De Harmonie.

Het programma was divers, uitdagend en bracht een soort intiem, kleinschalig programma naar Fryslân dat daar anders niet te zien zou zijn. Heel erg passend bij wat wij ook in het festival Explore the North doen. Het werd een mooie mix van lokaal en (inter)nationaal aanbod. Met gevestigde namen en nieuwe talenten. De Westerkerk was hier met name de perfecte locatie voor in verband met de prachtige zalen en de zeer uitnodigende warme ambiance.

Het programma was interdisciplinair met een focus op taal, literatuur en podiumkunsten – wederom passend bij de signatuur van Explore the North – en zat vol experiment. Daarnaast hebben wij een aantal makers vanuit het festival ondersteund in het maakproces met onder meer residenties in De Westerkerk. Dat laatste betreft trajecten van Chagall, Tussenland en MOHA. Bijna alle geplande presentaties hebben uiteindelijk plaats kunnen vinden. Op een enkeling na, die vanwege de steeds wijzigende maatregelen nog steeds niet heeft gespeeld.

In juni was het nog even wennen voor ons als organisatie, maar ook voor het publiek. De relatief nieuwe plek (De Westerkerk) en de nieuwe vorm van Explore the North moesten nog even tussen de oren komen (en bedenk wel, half juni zaten wij nog met mondkapjes en maximaal 30 bezoekers in de zaal), maar in september was al het programma uitverkocht! Van Nynke Laverman tot de Leeuwarder jonge maker Gemale, van Frank Westerman tot Marjolijn van Heemstra. Wij kregen veel vragen of wij volgende jaar weer The Summer Sessions gaan organiseren.

#### **Explore the Playground**

Daarnaast hebben The Summer Sessions ons nog meer goeds gebracht. Wij hebben het concept Explore the Playground kunnen ontwikkelen.

In september is een nieuw platform voor jonge makers in Noord-Nederland van start gegaan: Explore the Playground. Binnen dit platform geven we jonge makers de mogelijkheid om met ondersteuning van het Playground-team een avondvullend programma samen te stellen in De Westerkerk in Leeuwarden. De jonge makers presenteren eigen werk en nodigen daarbij andere inspirerende

# EXPLORE THE NORTH

makers uit de regio uit. De eerste editie vond plaats op 24 september en was volledig uitverkocht. Het programma van deze editie wordt samengesteld door Blondeau. Op vrijdag 29 oktober was het tijd voor editie II, met als samensteller Jort Sweetink van Zuen Records. Ook deze avond was zo goed als uitverkocht met een mooi, divers, jong publiek.

Explore the Playground is geïnitieerd door de jonge Explore the North-programmeurs Céline Wierda en Maha Eljak. Met Explore the Playground willen zij meer playground (lees: speelruimte) creëren voor opkomende kunstenaars, die (nog) niet bovenaan het lijstje van programmeurs staan. Jonge makers uit Noord-Nederland mogen komen 'spelen' en zichzelf op die manier verder ontwikkelen. Daarom ook de naam; speeltuin (playground). In deze speeltuin krijgen ze de ruimte om te experimenteren, te falen en te focussen op het proces. En natuurlijk om zichzelf aan het publiek voor te stellen!



*Explore the Playground*

Met iedere maand een andere jonge kunstenaar is het programma steeds anders. En zit er voor het publiek altijd wel iets tussen. Het publiek laat zich verrassen en maakt kennis met verschillende en onverwachte cultuurvormen en samenstellingen.

Wij kijken als organisatie met veel plezier terug op deze avonden en wij zetten dit maandelijks programmeringsconcept graag door in 2022 en de jaren daarna om dit een blijvend element te laten worden van onze activiteiten.

## *Explore the Playground I*

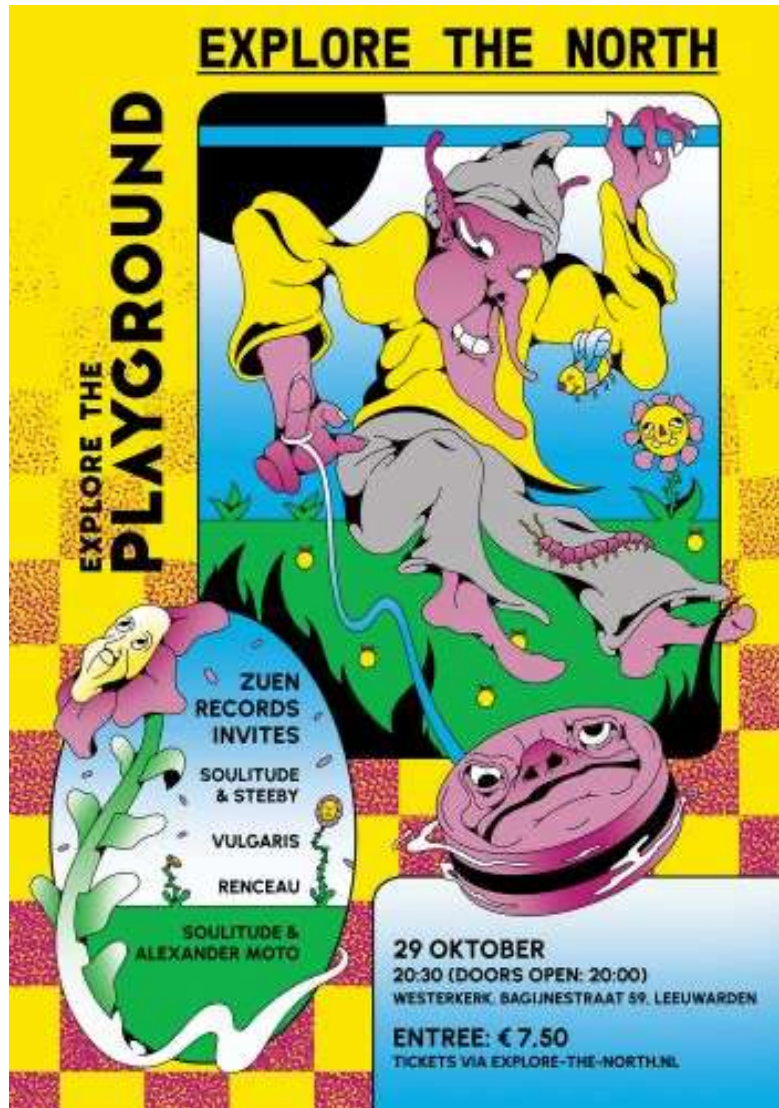
Blondeau met... OnaJPG, Ian Sepheer, kus van de mus, Queens of the Rodeo



# EXPLORE THE NORTH

*Explore the Playground II*

Zuen Records met... Soulitude & Steeby, Vulgaris, Renceau en Alexander Moto



## **Residenties, producties en coproducties**

In 2021 hebben wij een aantal kunstenaars de mogelijkheid kunnen bieden om in de context van The Summer Sessions een productie te ontwikkelen of om een residentie te doen in De Westerkerk. Zo hebben wij geprobeerd binnen de coronamaatregelen toch zo optimaal mogelijk te kunnen werken samen met de betreffende makers. Dit betrof projecten van Chagall, Tussenland en MOHA.

### *Chagall – Unlocked*

Eigenlijk zou de jonge interdisciplinaire kunstenaar Chagall van den Berg (Amsterdam) tijdens het festival in november 2020 een kleine nieuwe performance presenteren. Omdat dit niet door kon gaan zijn wij samen met haar vaste producent Paradiso Melkweg Productiehuis het gesprek aangegaan over een grotere nieuwe productie die in 2021 deels in Amsterdam en deels in Leeuwarden kon worden

# EXPLORE THE NORTH

ontwikkeld. Dit werd Unlocked. Een nieuwe theatrale live-muziekervaring waarin zij met sensoren en de beweging van haar lichaam en handen de muziek en een grote immersieve lichtinstallatie aanstuurt.



*Chagall - Unlocked*

Voor de ontwikkeling van Unlocked werkte ze veel in haar studio in Amsterdam, kwam ze twee keer in residentie in De Westerkerk (februari en juli) en was ze daarnaast bijna twee weken met de installatie te gast in de studio bij kunstenaarscollectief WERC in Groningen, waaruit een mooie samenwerking ontstond.

Ze verzamelde een prachtig artistiek team om zich heen onder wie Olav Huizer (WERC), regisseur Kenza Koutchoukali (De Nationale Opera), dichter Robert Isaf, lichtontwerper Stefan Prokop en choreografe Jori Meijer.

De voorstelling was in juli drie keer te zien in De Westerkerk en stond in augustus in de prachtige setting van een vrijwel uitverkocht Paradiso (Grote Zaal) in Amsterdam. De productie gaat in 2022 en 2023 toeren.

## *Tussenland – KAAP*

In het voorjaar van 2021 stonden er vier korte werkperiodes gepland voor het project KAAP van Tussenland, waaronder een in De Westerkerk in Leeuwarden. Artistiek leider van Tussenland Sijas de Groot is onderdeel van noordelijk talentontwikkelingstraject Station Noord. Explore the North is een van zijn partners.

Centraal in deze residenties staat de zoektocht naar het familiebedrijf Firma H. de Groot & ZN te

# EXPLORE THE NORTH

Harlingen en de rol van de kenmerkende kapen die het bedrijf heeft gebouwd in het waddengebied. Sijas is zelf een van de nazaten van de oprichters van dit bedrijf.

Samen met een klein team; schrijver Hans Christiaan Klasema, muzikant Koen Kaptijn en eindregisseur Michael Bloos is er onderzoek gedaan naar landschap, muziek en taal. De residentieperiode in mei in Leeuwarden werd afgesloten met drie besloten presentaties (omdat publiekspresentaties nog niet mogelijk waren). Het project krijgt een vervolg in 2022.



*Tussenland – KAAP (residentie Westerkerk)*

## *MOHA & Biljana Radnoska – Who Cares? – Leeuwarden*

Who cares? gaat over dagelijkse menselijke relaties en de zorg voor elkaar. Dit inspirerende participatieproject onderzoekt de rol van 'care' in onze maatschappij. Voor Who Cares? Leeuwarden werkte MOHA langere tijd mee met de huishoudelijke dienst van serviceflat Nijlânstate. Zo leerde het gezelschap het wel en wee van de werknemers én bewoners van de serviceflat kennen, wat leidde tot deze unieke performance. Tijdens de performance Who cares? beleef je als publiek op verschillende manieren de rol van 'care'. Via verhalen, interactieve installaties en meer, nodigt MOHA je uit om zorg, zorgzaamheid en aandacht vanuit verschillende perspectieven te bekijken.

Who Cares? Leeuwarden is een langdurig project dat de rol van 'care' in onze maatschappij bevroegt. In Leeuwarden werd langere tijd gewerkt met de huishoudelijke dienst van serviceflat Nijlânstate. De ervaringen van de werknemers en bewoners leidde tot Who Cares? Leeuwarden.

Hoewel het werk in 2021 grotendeels is ontwikkeld, heeft er nog geen presentatie kunnen plaatsvinden in verband met de coronamaatregelen. De presentatie vindt hoogstwaarschijnlijk plaats

# **EXPLORE THE NORTH**

in juni 2022 in De Westerkerk. Ongeveer anderhalf jaar later dan initieel gepland.

## *Producties productiehuis*

Explore the North is ook een interdisciplinair productiehuis voor literatuur, taal en meertaligheid. De producties waar wij partner in zijn kenmerken zich door het interdisciplinaire karakter en onze liefde voor 'vreemde vormen'.

Binnen The Summer Sessions hebben wij ook een aantal projecten gepresenteerd die tot stand zijn gekomen in de context van ons productiehuis. Omdat veel makers net als wij steeds heel erg in de wachtstand moesten vanwege de steeds wijzigende maatregelen, hebben wij The Summer Sessions aangegrepen om veel nieuw werk in première te laten gaan in deze periode. Dan hadden makers ook eindelijk een concreet moment om naartoe te werken.

Dat betrof de projecten Pidgin Leeuwarden van Ahilan Ratnamohan en Explore the North, Tuimelaar van Jules van Hulst en Tsead Bruinja, Poetic Resistance van Maxime Garcia Diaz, Martin Rombouts, Dean Bowen en Emiel Joormann en Minskewolf van Ester Eva Damen en Elmar Kuiper. Producties die later in 2021 of in de komende jaren ook elders te zien zijn.

## *Ahilan Ratnamohan/ROBIN en Explore the North - Pidgin Leeuwarden (première)*

Kun je voor een stad een nieuwe taal ontwikkelen, die een afspiegeling vormt van de diversiteit van de bevolkingssamenstelling? En hoe doe je dat? Kunstenaar Ahilan Ratnamohan, zelf wereldburger, ging samen met inwoners van Leeuwarden de uitdaging aan. Het resultaat: Pidgin Leeuwarden is geboren, met oprichters van de taal, een woordenlijst én een performance. Pidgin weerspiegelt de demografie van de stad, constant in ontwikkeling, met nieuwe en oude invloeden. De taal vertelt iets over de inwoners van de stad: hun favoriete woorden en onmisbare uitdrukkingen vanuit de moedertaal, maar ook de onderlinge talige kruisbestuivingen. Van habibi tot lytse pop, Pidgin neemt je mee op wereldreis door Leeuwarden.

In het weekend van 25 - 27 juni werd de Westerkerk omgebouwd tot het Pidgin Instituut, het centrum voor een nieuwe stadstaal van Leeuwarden. In de traditie van grote taalinstututen als het Alliance Française en het Goethe Instituut kun je hier in ongeveer negentig minuten het Pidgin Leeuwarden beleven, verhalen achter de taal ontdekken en word je met cursussen en ontmoetingen klaargestoomd om zelf je eerste woordjes Pidgin Leeuwarden te spreken.

## *Pidgin Groningen*

Op 17 en 18 augustus werd ook in Groningen een nieuwe Pidgin-taal gepresenteerd in samenwerking met festival Noorderzon met een evenzo enthousiaste groep oprichters. Spin off van deze bijeenkomst was een uitnodiging voor het geven van een seminar over inclusie in de kunsten bij de universiteit van Antwerpen (maart 2022) en een prachtig artikel in Boekman. In juni 2022 wordt de derde noordelijke Pidgin-taal gepresenteerd in Zwolle in samenwerking met Wintertuin en het festival Tussenland. Ook is er interesse vanuit Manchester City of Literature en de universiteit van Manchester om het project daar uit te voeren. Dit zal dan na de pilotperiode van dit project zijn die verbonden is aan de proeftuin meertaligheid van het noordelijke samenwerkingsverband We the North.

De oprichters van Pidgin Leeuwarden:

Anton Felipa, Kasia Krawczyk, Sonja Schreiber, Aruna Narain, Fohtung Bonaventure, Eelco Galema, Juliet Vellinga-Huang, Mohammed Alraja, Alessia Carrafiello, Pinar Gezmen, Kaywan Ghadiri, Preston

# EXPLORE THE NORTH

Losack, Bonne van der Wal, Daniël Tuem, Youssef Elali

De oprichters van Pidgin Groningen:

Annemiek Wassenaar, Anita Delger, Asmaa Tabanja, Gino Martina, Bilal Aloda, Ali Kazeminejad, Qing Gong, Katrin Aalderink, Yosef Kodirov, Spoozhmay Wardak, Kathrin Varbelow, Stephen Jones, Vida Kasaei, Amir Komelzadeh, Anastasija Zihareva, Sanam Tahmasebi, Sander Koning



*Ahilan Ratnamohan tijdens de eerste presentatie van Pidgin Leeuwarden*

*Ester Eva Damen en Elmar Kuiper – Minskewolf (première)*

Dichter Elmar Kuiper en filmmaker Ester Eva Damen maakten in de afgelopen maanden een theatervoorstelling met film en poëzie. In deze multimediale voorstelling, met acteur Rienk Nicolai en muziek van de Tigers fan Greonterp, draagt Elmar Kuiper zingend Friestalige gedichten voor die deels gaan over zijn werk in de psychiatrie en deels over de ontmoeting met de ander. Elmar Kuiper verhoudt zich als Fakman (broeder) tot de Minskewolf waarbij het maar de vraag is, wie de broeder is en wie geholpen wordt. Deze voorstelling Minskewolf maakt deel uit van een drieluik. Ester Eva Damen maakt drie korte films in samenwerking met Elmar Kuiper, Tsead Bruinja en Nynke Laverman onder de titel Rûzje Wyn.

*Jules van Hulst en Tsead Bruinja – Tuimelaar (première)*

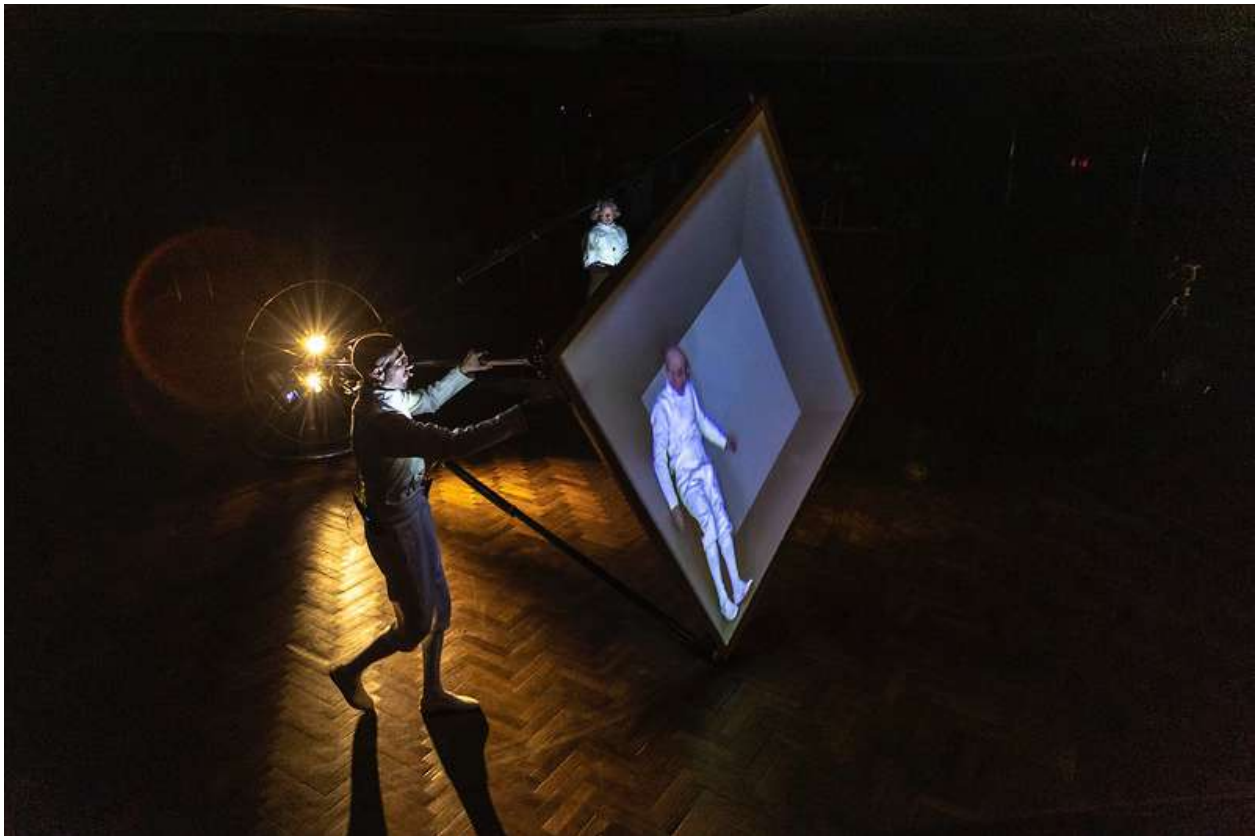
Tuimelaar is een performance en een meditatie over de liefde waarin video, poëzie en installatie elkaar uitdagen. In zes afzonderlijke hoofdstukken ondervinden beeldend kunstenaar Jules van Hulst en dichter Tsead Bruinja wat mensen verbindt. Ze delen ervaringen over de omarming van en het

# EXPLORE THE NORTH

verzet tegen de liefde. Dat kan gaan om de liefde binnen een vriendschap of een romantische relatie of de liefde voor iets hogers en ongrijpbaars, de mystieke liefde.

Als je Tuimelaar als een instrument ziet kun je zeggen dat hij rolt. Als je Tuimelaar als een gedrag ziet, kun je zeggen dat hij meebeweegt. Maar wat drijft hem aan? De handen van Van Hulst zou je kunnen zeggen of de woorden van Bruinja, maar dat is het niet. De liefde zet de zaak in beweging en maakt beide mannen de speelbal van een lot waar ze zich aan over moeten geven. Die strijd tussen verzet en acceptatie maakt Tuimelaar en geeft zwaartekracht aan alles op het speelveld.

Tuimelaar is een productie van Explore the North, kunstenaar Jules van Hulst, dichter Tsead Bruinja, Wiegier Steenhuis (showcontrols) en regisseur Annelie David.



Jules van Hulst en Tsead Bruinja - Tuimelaar

*Maxime Garcia Diaz, Martin Rombouts, Dean Bowen en Willie Darktrousers – Poetic Resistance (première)*

Een vurige kruisbestuiving en een poëtische aanklacht van vier jonge, getalenteerde makers. Muzikant en kunstenaar Willie Darktrousers en performers Martin Rombouts, Maxime Garcia Diaz en Dean Bowen steken de koppen bij elkaar voor splinternieuw werk over woede en verzet. Ze zijn boos en dat zullen jullie weten! Deze rebellen blazen je omver met een razende interactie tussen woord en geluid. In deze theatrale voorstelling wordt met poëzie, muziek en spoken word de filosofische kant van activisme en protest onderzocht. Wat betekent het om je ergens tegen te verzetten? Kan een demonstratie een gedicht zijn, een manifest een kunstobject? Poetic Resistance is een productie van Explore the North, met dank aan WORM Rotterdam. De productie was later in 2021 nog te zien tijdens

# EXPLORE THE NORTH

Brainwash Festival in Amsterdam en zou onder meer spelen op Lowlands, Welcome to The Village en Wintertuin, maar deze shows moesten worden geannuleerd vanwege corona. Voor 2022 staan er al wel veel data gepland.



*Poetic Resistance*

## *Joran de Boer – Blikveld (première)*

Tenslotte hebben wij de vierdelige podcast Blikveld van Joran de Boer in het kader van The Summer Sessions in première laten gaan.

In de podcastserie Blikveld neemt creatief producent en theatermaker Joran de Boer je mee op zoek naar verdwijnende en nieuwe woorden voor het Friese landschap. Ze gaat in gesprek met vissers, eilanders en scheepvaartlui en luistert naar de verhalen en ervaringen van mensen die woorden uit het verleden in ere houden of nieuwe woorden verzinnen om natuurverschijnselen te beschrijven. Als luisteraar ontwikkel je zo een nieuw vocabulaire, waarmee je het landschap een stukje beter leert lezen. Want als je ergens woorden voor hebt, zie je de dingen tenslotte ook veel beter.

De serie Blikveld bestaat uit vier podcastafleveringen, die tijdens The Summer Sessions in juni tot en met september een voor een beschikbaar kwamen op de laatste vrijdag van de maand.

## **Talentontwikkeling**

Binnen het programma was ook ruimte voor makers met wie wij werken vanuit verschillende talentontwikkelingstrajecten. Wij zijn partner in het noordelijke talentontwikkelingstraject Station Noord in het kader waarvan wij het werk van Anna Raadsveld/Club Nel presenteerden en de eerder

# EXPLORE THE NORTH

beschreven residentie van Sijas de Groot. Station Noord is een project van vele grote podiumkunsteninstellingen in het noorden en is onderdeel van de landelijke BIS.

Daarnaast presenteerden wij de première van *The Deconstruction* van Aristote Bofunda Gemale. Een voorstelling die is voortgekomen uit onder meer een traject dat wij eerder samen met De Popfabryk hebben geboden aan dit veelzijdige talent Gemale. Ook is Gemale vanuit Explore the North onderdeel van het traject #nieuwstukken van het Fonds Podiumkunsten en het Nederlands Letterenfonds. #nieuwstukken geeft jong schrijftalent een kans om in een uitgebreid programma hun talenten te ontwikkelen voor het schrijven van theaterteksten.

Als productiehuis hebben wij in 2017 samen met Meeuw Jonge Theatermakers een schrijfopleiding opgericht met de naam Jonge Schrijvers, waarin jong talent (pakweg 16 t/m 23 jaar) zich kan ontwikkelen onder begeleiding van professionele schrijvers. De resultaten van het schrijfwerk van deze jongeren werd door Meeuw Jonge Theatermakers gevangen in de prachtige voorstelling *TOEN RIJST NOG JONG*, gespeeld door professionele acteurs. Deze voorstelling was te zien tijdens The Summer Sessions. Een mooie connectie tussen talentontwikkeling en professionele presentatie.



*Nagesprek Jonge Schrijvers onder leiding van Joost Oomen*

*TOEN RIJST NOG JONG WAS* is gemaakt op basis van teksten van vijf schrijvers van de schrijfopleiding Jonge Schrijvers van Meeuw en Explore the North. De voorstelling wordt gespeeld door drie professionele acteurs: Karel Hermans, Rik Witteveen en Bart Harder. *TOEN RIJST NOG JONG WAS* is een coproductie van Meeuw jonge theatermakers en Explore the North.



# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

Na de voorstelling gingen de acteurs en jonge schrijvers onder leiding van schrijver en dichter Joost Oomen in gesprek over de totstandkoming van het project.

## **Literaire schrijfopdrachten**

Zoals in andere jaren hebben wij schrijvers ook weer een aantal literaire schrijfopdrachten gegeven in het kader van het festival en dit geval The Summer Sessions. Dit jaar betrof dat de projecten Fan Fiction en Complotproza.

### *Fan Fiction*

Een Harry Potter-halsketting, een Lord of the Rings-quilt, of een zelfgeschreven Star Trek-verhaalvariant, alles gemaakt door fans. Onderzoekster Welmoed Wagenaar kijkt er niet vreemd van op. Sterker nog, zelf heeft ze naar eigen zeggen 'nog steeds een obsessie voor Harry Potter'. Als tiener bracht ze uren door op forumwebsites en ontdekte ze 'fanfictie': fictie geschreven door fans, waarbij personages en andere elementen van bestaande verhaalwerelden worden geleend om een eigen verhaal te maken.

Welmoed Wagenaar neemt je mee in de wereld van de fanfictie. Schrijvers Alma Mathijssen en Munganyende Hélène Christelle gooien de poorten van het fanfictiekasteel van binnenuit open: beiden schrijven voor dit programma een literaire fanfictie over hun eigen favoriete fandom. Daan Doesborgh treedt op als presentator. Met intermezzo's van leden van Poetry Circle 058.

### *Complotproza*

Wat gaat er om in het hoofd van de complotdenker? Hoe verder we het internettijdperk ingaan, hoe vaker we ons realiseren dat complotdenkers niet alleen de heilige gelovers in UFO's, graancirkels, chemtrails, de maan-hoax en piramide-bouwende aliens, mind-control via vaccins en 'vatican assassin warlocks' zijn, maar ook de buurvrouw of je oom kunnen zijn, die hun vertrouwen in de overheid hebben verloren. Schrijvers/dichters Fenna Riethof, Michael ter Maat en Joël Hut gaan voor Complotproza buiten de gebaande paden en spreken met drie complotdenkers over hun theorieën. Met deze theorieën schrijven ze in een zelfgekozen fictievorm een verhaal, die de complotdenker vervolgens zal voordragen.

# EXPLORE THE NORTH



*Complotproza*

## **Fascinatie voor het heelal**

Normaal hanteren wij voor het festival een thema waaromheen het programma losjes wordt ontwikkeld. Binnen The Summer Sessions was dit niet mogelijk vanwege de flexibele totstandkoming hiervan, maar toch liet de maand september een mooi subthema zien: de fascinatie voor het heelal. Wij presenteerden drie voorstellingen met dit thema. Dat betrof de Kosmische Komedie van schrijver Frank Westerman. Hoewel dit project doorgaans een lezing betreft, deed hij in Leeuwarden een try-out met een muzikensemble. Daarnaast presenteerden wij de theatrale lezing Stadsastronaut van Marjolijn van Heemstra; een verhaal dat ook deels in haar succesvolle boek *In lichtjaren* heeft niemand haast is terug te vinden. Tenslotte organiseerden wij in samenwerking met Studium Generale Groningen en Leeuwarden een lezing van professor Amina Helmi. Een absolute topwetenschapper op het gebied van de evolutie van de Melkweg.

## **Meer presentaties**

Daarnaast presenteerden wij nog een aantal bijzondere projecten en shows in de context van The Summer Sessions. Het grote talent S10 speelde in de grote zaal van De Harmonie, die tot een prachtige coronasetting was omgebouwd. Wij presenteerden de prachtige, hartverscheurende voorstelling *My Home at the Intersection* van Abhishek Thapar zijn voormalige huis en jeugd in Punjab. Het Friese gezelschap HOMSK presenteerde de indringende, interdisciplinaire performance *Kamaloka* in Neushoorn.

# EXPLORE THE NORTH



*Abhishek Thapar – My Home at the Intersection*

Na een jaar uitstel en een slow album release kon ook eindelijk de alumpresentatie van het project Plant van Nynke Laverman plaatsvinden op twee avonden in De Westerkerk. Een project dat in de vorm van een album, een voorstelling (première oktober 2021) en een podcastserie werd gepresenteerd. Explore the North is coproducent van dit project en was inhoudelijk betrokken bij de podcastserie met gasten: Roman Krznaric, Matthijs Schouten, Eva Rovers, Anuna de Wever, Valerie Trouet, Marleen Stikker, Katrien Schaubroeck, André Kuipers, Marjan Minnesma, Jochem Myjer en Damiaan Denys.

Tenslotte presenteerden wij het poëzieproject Godwits in De Westerkerk. Een presentatie in combinatie met een residentie van Friese en Portugese dichters.

## **Vertalergeluk**

Wij hebben zelfs nog de mogelijkheid gezien om in deze serie nog een mooie avond over vertalen toe te voegen aan het programma. In ons beleidsplan benoemen wij het belang van literair vertalen en onze ambitie om hier meer aandacht aan te besteden. Wij zijn blij dat dit gelukt is.

Drie vertalers, Jan Popkema, Annemarie Vlaming en Lette Vos, vertelden deze avond over hun vakgebied en de uitdagingen die zij in hun werk tegenkomen. Annemarie Vlaming is winnaar van de Europese Literatuurprijs van dit jaar en Jan Popkema won de dr. Obe Postmaprijs 2020 (de belangrijkste Friese vertalersprijs). De presentatie van de avond was in handen van cultureel-antropologe en schrijfster Anne-Goaitske Breteler.

# EXPLORE THE NORTH

In samenwerking met Tresoar, Boekhandel Van der Velde, de Europese Literatuurprijs en het Nederlands Letterenfonds.



*HOMSK - Kamaloka*

## **Vraag om een vervolg**

Met de Summer Sessions hebben wij onder bizarre omstandigheden toch een bijzonder veelvormig programma in Leeuwarden kunnen laten zien dat anders niet op deze manier te zien zou zijn geweest. Daarbij hebben wij relatief nieuwe Westerkerk kunnen ontwikkelen tot een warm huis voor allerlei experimentele vormen in alle disciplines. Wij hebben binnen The Summer Sessions al onze programmatische lijnen (zowel van festival als productiehuis) samen laten komen met een focus op (inter)nationale kwaliteit en lokale inbedding. Dat wij veel vragen kregen om een vervolg op The Summer Sessions, sterkt ons.

Wij hebben geleerd hoe wij als festivalorganisatie jaarrond kunnen werken in 2021. Dat deden wij al rond het productiehuis, maar in deze vorm vier maanden lang achter elkaar presenteren was voor ons nieuw. De dynamiek van een piek in het jaar en daar naartoe werken is echt heel anders dan de dynamiek van het uitsmeren van het programma. Maar het is geweldig om te zien dat wij dat met dit team beide kunnen. Daarbij hebben wij ook een aantal fijne, hardwerkende vrijwilligers langdurig aan onze activiteiten kunnen binden.

Zoals wij ook al omschrijven in onze beleidsplannen rekken wij daarmee het idee van wat een festival is enorm op. Veel mensen denken bij een festival nog aan een weekend en meer niet. Maar wij zien festival Explore the North meer als een label voor kwaliteit, experiment en vreemde vormen. Een label dat wij gedurende het gehele jaar kunnen inzetten met het productiehuis, het festival (dat ook in de

# EXPLORE THE NORTH

oude vorm al behoorlijk was opgerekt) en zo nu ook in een echt jaarrond programma met een focus op de Westerkerk. Dat zijn ondanks de moeilijke omstandigheden toch erg belangrijke leerpunten voor ons. The Summer Sessions hebben ons enorm veel kennis gebracht.



*Pidgin Leeuwarden (de cursus Pidgin)*

Daarbij biedt deze manier van werken ons de mogelijkheid om veel meer voor én met bepaalde groepen programma te ontwikkelen, zodat wij een breed publiek opbouwen dat wij vervolgens weer kunnen betrekken bij activiteiten die volgens ons zouden aansluiten op hun belevingswereld. Explore the Playground is daar een mooi voorbeeld van. Daarnaast biedt deze manier van werken ons veel meer de mogelijkheid om specifiek programma's te ontwikkelen met externe curatoren en partners. Denk daarbij aan wetenschappelijk programma met Studium Generale en vertalersprogramma met Tresoar en Boekhandel Van der Velde.

In het komende jaar willen wij deze manier van werken nog veel verder uitdiepen. Dit natuurlijk ook omdat de coronacrisis nog lang niet voorbij is en wij nu al grote vraagtekens zetten bij bijvoorbeeld de mogelijkheden van een festival in november 2022. Wij willen veel meer aan het stuur zitten bij het maken van nieuwe keuzes en daarom gaan wij met alle kennis van 2021 de komende jaren anders inrichten.

# **EXPLORE THE NORTH**

## 2.2 Productiehuis

De activiteiten binnen het productiehuis zijn voor het gemak op te delen in producties en talentontwikkeling. Uiteraard liggen deze twee dicht bij elkaar en produceren wij ook werk als onderdeel van talentontwikkelingstrajecten. In het hoofdstuk over The Summer Sessions werd al veel benoemd. In dit hoofdstuk gaan wij dieper in op het Productiehuis.

### **Producties en makers**

Producties die wij ontwikkelen in het kader van het productiehuis hebben doorgaans een interdisciplinair karakter en een focus op literatuur, taal, meertaligheid en podiumkunsten. Dit jaar hebben wij grote stappen willen zetten in het ontwikkelen van onze organisatie tot ook een agentschap waarmee wij de voorstellingen ook verkopen. Helaas was er in 2021 vanwege corona weinig mogelijk en werden veel shows geannuleerd. Hieronder geven wij een overzicht van de actieve producties die 1) al voor 2020 werden ontwikkeld, 2) in 2020 werden geïnitieerd en 3) in 2021 werden geïnitieerd. Hieronder geven wij bij elke productie aan met welke financiële bijdrage het project werd gefinancierd. Waarbij de jaartallen 2019 en 2020 verwijzen naar incidentele projectbijdragen van de provincie Fryslân en 2021 verwijst naar meerjarige bijdrage van provincie Fryslân en het Nederlands Letterenfonds. Sommige meerjarige projecten worden vanuit de middelen van meerdere jaren gefinancierd.

- \* Joost Oomen & Kruidkoek – Vruchtjes Eten (productiehuis 2019, 2020 en 2021)
- \* Joost Oomen & Kruidkoek – Tuut Tuut Kwantumschuim (productiehuis 2021)
- \* Ahilan Ratnamohan/ROBIN & Explore the North – Pidgin X (productiehuis 2020 en 2021)
- \* Martin Rombouts, Maxime Garcia Diaz, Dean Bowen en Willie Darktrousers – Poetic Resistance (productiehuis 2020 en 2021)
- \* Joran de Boer, Explore the North en Tresoar – Blikveld (productiehuis 2020)
- \* Nynke Laverman – Plant (productiehuis 2020)
- \* Jules van Hulst & Tsead Bruinja – Tuimelaar (productiehuis 2020 en 2021)
- \* Ester Eva Damen & Explore the North – Minskewolf (productiehuis 2020)
- \* Zea - Witst noch dat d'r neat wie (productiehuis 2021)
- \* Explore the North, deBuren e.a. – De Aftocht (productiehuis 2021)

Een groot deel van deze projecten staan al omschreven in het hoofdstuk over The Summer Sessions. Hieronder een uitgebreide weergave van de overige projecten.

### *Joost Oomen & Kruidkoek – Vruchtjes Eten en Tuut Tuut Kwantumschuim*

Schrijver, dichter en performer Joost Oomen (1991) werd in 2021 door De Volkskrant uitgeroepen tot hét literaire talent van het jaar. Hij bracht zijn debuut Het Perenlied uit, maar werkte onder de vlag van Explore the North ook verder aan de ontwikkeling van zijn theaterpraktijk. In 2019 ontwikkelde hij de voorstelling Vruchtjes Eten in samenwerking met garagejazzband Kruidkoek en in 2021 kwam daarop een vervolg met Tuut Tuut Kwantumschuim. Een voorstelling die in première zou gaan op het festival in november, maar helaas moest worden verschoven naar 12 maart 2022.

Joost behoort tot de makers verbonden aan het noordelijke talentontwikkelingstraject Station Noord. Explore the North is zijn hoofdpartner en festivals Oerol en Noorderzon waren in 2021 zijn trajectpartners. Binnen zijn traject richt Joost zich op het ontwikkelen van literair, interdisciplinair werk voor het theater. Voor Tuut Tuut Kwantumschuim (een voorstelling over de ruimte, of preciezer,

# EXPLORE THE NORTH

een voorstelling over de ruimte waar de mens niet aanwezig is) werkt hij daarvoor samen met Jos Nargy en Joep Hendriks van de Poezieboys.

Ook in het komend jaar blijven wij verbonden aan (deze ontwikkeling van) Joost Oomen. Hij werkt nu aan een voorstelling aan de hand van het werk van Federico García Lorca (première juni 2023).

Vruchtjes Eten zou dit jaar veel toeren, maar helaas moesten mooie boekingen op festivals als Lowlands en De Zwarte Cross wederom worden geannuleerd. Gelukkig staan er voor beide voorstellingen al veel bevestigde shows overal in het land in 2022.

## *Zea - Witst noch dat d'r neat wie*

Persoonlijk en poëtisch, dat kenmerkt de muziek van ZEA. De Friese band van Arnold de Boer bestaat al 20 jaar en trad over de hele wereld op, veelal in het Fries. De minimale, intieme - vaak akoestische muziek – zorgt ervoor dat je als luisteraar meteen geraakt wordt. ZEA presenteerde zijn bijzondere nieuwe album Witst noch dat d'r neat wie in 2021. Alle songs van dit album zijn in het bijbehorende songboek vertaald naar 4 talen. Naast het Fries, ook Nederlands en Engels én een bij het nummer passende vierde taal, zoals Sranantongo of Wǔhànhuà (Wuhan-Chinees). Bij de vertaling werd hij geholpen door bevriende muzikanten en schrijvers.

Het project zou live in première gaan in november met een kleine tour met gasten. Helaas kon de show op Explore the North vanwege corona niet doorgaan. Gelukkig mocht hij wel twee prachtige shows spelen in WORM, Rotterdam en in de Willem de Zwijger Kerk / OCCL in Amsterdam. De Leeuwarder show wordt in april 2022 ingehaald.

Daarnaast gaat ZEA in het voorjaar en de zomer van 2022 samen met dichter Tsead Bruinja op tournee door de provincie Fryslân; een Skuur- en Tsjerketoer. Ook is dit project op verschillende plekken in het land te zien en ook in het buitenland.

De Popfabryk en Explore the North coproduceren dit project.

## *De Aftocht*

Meer dan 40 kunstenaars geven in het internationale project Besmette Stad een actueel artistiek antwoord op het gedicht De Aftocht van Paul van Ostaijen, met als resultaat een online multidisciplinair kunstendossier, een boek en een tournee door Nederland, België en Duitsland (in 2022).

De Aftocht vormt de gezamenlijke afsluiting van Explore the North, Das Europäische Laboratorium, het Paul van Ostaijengenootschap en Vlaams-Nederlands huis voor cultuur en debat deBuren van het multimediale kunstproject Besmette Stad. Een project van deBuren dat tijdens het Vlaamse Paul van Ostaijen-jaar in 2020, midden in de coronacrisis, van start is gegaan.

In De Aftocht stelt Paul van Ostaijen vanuit Duitsland de vraag hoe het verder moet met Europa na de Eerste Wereldoorlog: Is het tijd voor revolutie of een nieuw normaal? Vragen die ook in de huidige (corona)crisis relevanter zijn dan ooit. Daarom startte eind 2021 het project De Aftocht met een open call voor Friestalige, Nederlandstalige en Duitstalige makers, met de oproep om vanuit het huidige tijdsgewricht een artistiek antwoord te geven op het slotgedicht van Paul van Ostaijen.

# **EXPLORE THE NORTH**

De open call leverde artistieke inzendingen op van meer dan 40 kunstenaars uit Nederland, België, Duitsland en Oostenrijk. Daarmee groeide De Aftocht uit tot een multimediaal kunstproject met een breed aantal disciplines, waaronder illustraties, proza, poëzie, muziek en video, van beginnende en meer gevestigde kunstenaars. De bijdragen van de kunstenaars, waaronder bekende namen als Maxim Februari, Pieter Waterdrinker, Anneke Brassinga, Chibi Ichigo en Ulrike Draesner, zijn verzameld in een online kunstendossier.

Wij droegen voor het project een aantal noordelijke makers aan, die verschillende bijdragen leverden aan De Aftocht. Zo ontwikkelde Peter Sibbenga voor de open call, met medewerking van Remko Smits, een artistiek antwoord met poëzie en videoprojectie. Schreef Nibiru een muzikale bijdrage en maakte Michelle Samba een combinatie van Friestalige poëzie, muziek en video.

Onze artistiek leider Marleen Nagtegaal is een van de curatoren van het project. Marleen vertelt over het project: “De Aftocht is een uniek, meertalig project georganiseerd door Nederlandse, Belgische en Duitse cultuurorganisaties. Zowel beginnende als gevestigde kunstenaars krijgen een internationaal podium. Bijzonder aan het project is dat iedere kunstenaar vanuit zijn of haar eigen discipline antwoord geeft op de grote vragen van deze tijd. Dat heeft tot heel verschillende kunstwerken geleid: qua vorm, maar ook wat betreft de inhoud. Sommige werken zijn optimistisch, sommige onthecht, sommige uitgesproken boos. Het gedicht van Van Ostaijen is honderd jaar oud en was toentertijd een baanbrekend werk, maar ook nu nog weet hij kunstenaars te inspireren en uit te dagen.”

Op dinsdag 22 februari 2022 startte De Aftocht met een liveshow in Antwerpen, geboortestad van Van Ostaijen. Tijdens deze liveshow werd ook de bloemlezing, met daarin de bijdragen van de kunstenaars voor De Aftocht, uitgereikt. Daarna reist het project, net als het gedicht, verder op tournee door Nederland, Vlaanderen en Duitsland. Het programma De Aftocht is te zien in Antwerpen, Leeuwarden, Münster, München, Berlijn, Schwabenberg, Amsterdam en Brussel. Iedere show heeft zijn eigen karakter en biedt een podium aan diverse internationale makers met onder andere muziek, poëzie en performances. In juni 2022 is De Aftocht te zien in De Westerkerk in Leeuwarden. Ook worden er aan de hand podcasts gemaakt en radio-uitzendingen op Vlaamse landelijke radio.

## *Meer trajecten*

In 2021 gingen daarnaast nog meerdere trajecten van start. De Poezieboys waren in oktober een kleine week in residentie in De Westerkerk om hier in samenwerking met deels lokale kunstenaars (Sannemaj Betten, Nick Feenstra, Céline Wierda en Sander Koning) te werken aan hun nieuwe voorstelling Yy, geïnspireerd op het werk van dichter Daniël Charms. In september 2022 gaat de voorstelling in première om daarna uitgebreid te toeren.

Ook zijn beeldend kunstenaar Tjibbe Hooghiemstra en dichter Nyk de Vries een onderzoek gestart voor een groot nieuw project getiteld Taskôger X. Een project dat bij voortgang in 2025 gepresenteerd wordt.

## **Talentontwikkeling**

In 2020 en 2021 hebben wij een start gemaakt met een aantal talentontwikkelingstrajecten, die wij in de komende jaren meer en meer in samenhang willen gaan benaderen, ook in samenwerking met diverse partners. Hieronder een aantal onderdelen:



# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

## Jonge schrijvers i.s.m. Meeuw Jonge Theatermakers

In 2017 lanceerden wij in samenwerking met Meeuw Jonge Theatermakers de opleiding Jonge Schrijvers. De theatermakers van Meeuw kregen daarmee de mogelijkheid om zich ook verder te bekwamen in het schrijven. Daarbij speelde ook performance altijd een belangrijke rol.

Onder professionele leiding van Yentl van Stokkum, Wessel de Vries en Caro Goldenbeldt. In de komende jaren ontwikkelen wij deze cursus samen met Meeuw tot een meerjarige opleiding. In 2021 deden 25 schrijvers mee aan de opleiding.

Het festival Oerol is ook een vaste partner voor presentatie van dit traject, al lukte dat in 2021 niet vanwege de afgelasting van het festival.

In The Summer Sessions werden de resultaten van een schrijversbootcamp gepresenteerd in de door professionele acteurs gespeelde voorstelling TOEN RIJST NOG JONG WAS.

## Poetry Circle 058

In 2020 zijn wij inhoudelijk en faciliterend partner geworden voor Poetry Circle 058. Een landelijk netwerk van poetry circles gecoördineerd door Nowhere in Amsterdam. De audities voor onze circle vonden in december 2020 plaats en zes talenten namen vanaf 2021 deel aan deze opleiding. In Leeuwarden worden de workshops begeleid door coach Annemarie Lindeboom, zelf schrijver (van poëzie, verhalen en spoken word), verhalenvinder en -verteller. Daarnaast zijn er regelmatig inspirerende gastdocenten.

Wij hopen de deelnemers (net als de deelnemers van Jonge Schrijvers) ook zoveel mogelijk bij onze overige activiteiten te betrekken en ze kennis laten maken met diverse vormen van literatuur en podiumkunsten. Helaas was de Poetry Circle in 2021 vooral online. In 2022 is gelukkig de Westerkerk weer de locatie.

## Station Noord

In 2021 zijn wij als partner ingestroomd in het noordelijke talentontwikkelingsnetwerk Station Noord. Een netwerk dat vanaf 2021 in de BIS zit. Het idee is dat de noordelijke kunstensector gezamenlijk een aantal talenten gedurende twee of drie jaar steunt in volgende stappen in hun loopbaan. Het is mogelijk om als organisatie hoofdpartner te zijn van een maker of op te treden als trajectpartner. Explore the North probeert makers in brengen die op het snijvlak opereren van literatuur/taal en podiumkunsten.

In 2021 waren wij daarom hoofdpartner van schrijver en performer Joost Oomen en zijn wij trajectpartner van Anna Raadsveld/Club Nel, Bart Bruinsma en Sijas de Groot. Wij steunen en adviseren deze makers op maat in alle facetten van hun professionele praktijk.

Partners in Station Noord zijn:

Noord Nederlands Toneel, Club Guy & Roni, Noorderzon, Oerol, PeerGrouP, Jonge Harten Festival, Explore the North, Welcome to The Village, Oranjewoud Festival, Noord Nederlands Orkest, Het Houten Huis, Grand Theatre, Tryater, Meeuw Jonge Theatermakers, Loods13, Garage TDI en De Noorderlingen.

# EXPLORE THE NORTH



*Club Nel – Het Spektakel*

## Dichter bij Leeuwarden

In 2020 hebben wij ook de eerste gesprekken gevoerd met het woordkunstenaarsplatform Dichter bij Leeuwarden om gezamenlijk activiteiten te ontwikkelen die aanhaken op onze beide doelstellingen. Vanaf 2021 trekken wij samen op in het organiseren van kleine proeftuinen voor jonge makers en voor laagdrempelige sessie-avonden. Leeuwarden UNESCO City of Literature is ook partner.

## Kultuer Kollektief en Tweespraak

Het kultuer kollektief (gestart in 2021) verbindt zeven productiekernen in Fryslân en ondersteunt interdisciplinaire makers in hun artistieke ontwikkeling. Het vertrekpunt is het uitwisselen van kennis, ervaring en netwerk en het aangaan van coalities rond de makers. Onder andere door het organiseren van Donderdag Makersdagen en de Kultuer Avonden.

Onderdeel van Kultuer Kollektief is Tweespraak. Een kennismakingstraject waarbij een zestal makers wordt uitgenodigd zich te ontwikkelen in samenwerking met de partners. Explore the North is Tweespraak-partner van Jonathan Bergsma (Johnny Loves Me) en Hannes Schievink.

Partners in Kultuer Kollektief zijn: Popfabryk, VHDG, New Noardic Wave, Tryater, Explore the North, LF2028, Keunstwurk en SELF. Collective.

# EXPLORE THE NORTH



*The Deconstruction of Aristote Bofunda Gemale*

## #nieuwestukken

Explore the North is door het Fonds Podiumkunsten en het Nederlands Letterenfonds gevraagd als partner voor het talentontwikkelingstraject #NieuweStukken. In dit traject gaan tien talenten gedurende acht maanden werken aan hun schrijfvaardigheden voor theaterteksten.

We hebben voor dit talentontwikkelingstraject noordelijke talenten Gemale Bofunda en Raymond Muller aangedragen om deel te nemen en Explore the North nam ook de begeleiding van beide talenten op zich in samenwerking met de coaches Peer Wittenbols en Magne van den Berg.

Het traject #NieuweStukken is een gezamenlijk initiatief van het Fonds Podiumkunsten en het Nederlands Letterenfonds. Het is een regeling voor beginnende schrijvers waarvan de verhalen nog te weinig te horen zijn op de Nederlandse podia. Zij krijgen de ruimte om nieuwe verhalen te maken en te presenteren. De beginnende schrijvers volgen een traject van acht maanden waarin ze werken aan nieuwe teksten en hun schrijverschap verder ontwikkelen in samenwerking met een ervaren coach. Daarnaast volgen ze gezamenlijk workshops en volgt er een eindpresentatie aan het werkveld.

## **Meertaligheid en Fries**

Explore the North is een interdisciplinair productiehuis met een focus op literatuur, taal en meertaligheid. Passend bij de meertalige provincie waarin wij gevestigd zijn. De insteek van onze activiteiten is dat wij samen met vele partners een infrastructuur creëren (talenontwikkeling – productie – presentatie) voor makers die zich vanuit Fryslân op dit vlak willen ontwikkelen. Sinds 2021 is er met de komst van een nieuwe cultuurnota in Fryslân een nieuw cultureel middenveld ontstaan.

# **EXPLORE THE NORTH**

Waar eerder eigenlijk weinig structurele ruimte was voor langere trajecten voor (jonge) kunstenaars (waardoor veel talent uitvloog naar de Randstad), is er vanaf nu ook lokaal veel meer mogelijk.

Binnen het productiehuis bouwen wij een infrastructuur waarin het Fries als taal kan floreren als basis voor spannende kunstprojecten in verschillende disciplines, met een focus op literatuur.

Juist door het Fries in (inter)nationale context te plaatsen wordt de schoonheid van de taal benadrukt, ook buiten de provinciegrenzen. Het productiehuis wil het Fries hiermee niet isoleren, maar juist laten horen in samenspel met de rest van de wereld. Friestalige kunstenaars weten ons goed te vinden en wij kunnen ondersteuning bieden op de manier die past bij de betreffende projecten en trajecten. Dat betekent dat er toch op natuurlijke wijze een Fries productiehuis ontstaat. Niet enkel gebaseerd op de taal, maar op de kwaliteit van de kunstenaars. Wij werken inmiddels regelmatig met gevestigde artiesten als Nynke Laverman, Tsead Bruinja, ZEA, Nyk de Vries, Peter Sibbenga en Elmar Kuiper, maar wij zetten juist ook in op het vinden van een nieuwe garde.

Wij zien dat jonge kunstenaars uit Fryslân zich ook willen uiten in het Fries, maar dat hetgeen dat ze willen zeggen belangrijker is dan de taal waarin het gezegd wordt. Wij denken dat deze generatie zich meer thuisvoelt bij een organisatie als Explore the North, omdat zeggingskracht centraal staat in onze missie, waardoor flexibel kan worden omgegaan met talen en vormen. Wij bieden daarmee structureel (flexibele) ruimte aan het Fries, die er voorheen veel minder was. Daarvoor werkten wij in 2021 bijvoorbeeld met jonge meertalige kunstenaars als Michelle Samba (de Aftocht), Hannes Schievink (Kultuer Kollektief), Raymond Muller (#nieuwestukken) en Joël Hut (Complotproza).

Binnen onze talenontwikkelingstrajecten leggen wij een basis voor het leren schrijven en presenteren. Daarmee leggen wij ook een basis voor mensen die in het Fries of in andere talen willen werken. Een voorbeeld is Raymond Muller die zowel Nederlands als Friestalig schrijft en binnen het landelijke traject #nieuwestukken de mogelijk kreeg zich te ontwikkelen.

Meertaligheid plaatsen wij daarnaast in een veel bredere context met een (inter)nationaal project als Pidgin X waarin het Fries uiteraard ook een rol heeft of in presentaties van de Leeuwarder kunstenaar Gemale Bofunda waarin Nederlands, Engels, Duits en Lingala klinkt.

Tenslotte is ook vertalen een belangrijk aandachtspunt voor ons. Samen met het Nederlands Letterenfonds, Tresoar en boekhandel Van der Velde presenteerden wij de vertalergeluktournee met de winnaar van de Europese Literatuurprijs naast de Friese winnaar van de Obe Postmaprijs. Ook hier een connectie tussen lokale en internationale kwaliteit. Ook presenteerden wij meertalige uitwisselingsprojecten zoals Godwits (Fryslân – Portugal) en Oar hûs / Et andet hus (Fryslân – Denemarken).

Nynke Laverman maakte een geweldige meertalige 5\*\*\*\*\*-voorstelling met PLANT, ZEA toert vanaf 2022 heel Europa door met zijn Friestalige project en de eerste presentatie van Aftocht in samenwerking met deBuren liet in februari 2022 met een weergaloos Friestalig optreden van Michelle Samba in een bomvolle zaal in Antwerpen zien dat er ook een nieuwe generatie uitdrukkelijk in de eigen taal wil werken. Maar op voorwaarde dat zeggingskracht eerst komt en daarna de taal waarin het wordt gezegd.

## **Leeuwarden UNESCO City of Literature**

Een van onze belangrijkste partners van Explore the North is Leeuwarden UNESCO City of Literature

# **EXPLORE THE NORTH**

(CoL). Marleen Nagtegaal is zowel artistiek geweten van Explore the North als van CoL. In 2021 werkten wij vooral samen in de ontwikkeling van het project Pidgin X, waarbij ook het internationale netwerk van 'cities of literature' is ingezet om interesse voor het project te kweken in Manchester. Daarnaast werkten CoL, Explore the North en Dichter Bij Leeuwarden samen in het presenteren van laagdrempelige WOW-sessies en voor een ontwikkeltraject DBLAB. Helaas heeft corona veel roet in het eten gegooid aangaande deze samenwerking. Pas in mei 2022 presenteren wij in het kader hiervan een nieuwe werk van het jonge talent Iris Dicke (17).

## **2.3. Festival Explore the North 2021**

Festival Explore the North zou bestaan uit drie delen. De Westerkas (5 t/m 17 november), een spannend internationaal podiumkunstenprogramma 'invited by' in samenwerking met De Harmonie en ARCADIA in november en december en tenslotte een intensief festivalweekend van 19 t/m 21 november.

Hoewel vanaf eind oktober de persconferenties van Rutte en De Jonge almaar grimmiger werden, hadden wij niet verwacht dat wij het hele festivalweekend zouden moeten annuleren. Wij hadden rekening gehouden met strengere maatregelen rond QR-codes, met het eventueel seated maken van shows, maar niet met het pakket maatregelen dat op vrijdag 12 november werd aangekondigd, dat dusdanig ingrijpend was, dat Explore the North niet meer kon plaatsvinden. Wij zeiden daarover destijds het volgende:

"We willen onze bezoekers en artiesten een Explore-waardig programma kunnen bieden, divers en kwalitatief hoogstaand en met het echte Explore the North-gevoel waarin we elkaar in een intieme setting ontmoeten. Die puzzel kunnen we op deze korte termijn echt niet meer leggen, een groot deel van het programma en een aantal locaties valt door de beperkingen weg. Daarnaast ligt het in de lijn der verwachtingen dat de besmettingen komende week nog gaan stijgen, waardoor het zowel voor bezoekers als artiesten en organisatie waarschijnlijk niet meer goed gaat voelen om elkaar te ontmoeten. Dat alles overwegende moeten wij constateren dat dit pijn doet, maar dat wij niet anders kunnen dan de organisatie van deze editie te stoppen."

Hoewel de Omikron-variant nu veel besmettelijker, maar gelukkig ook veel minder schadelijk blijkt, heeft de enorme opmars hiervan ons de kop gekost. Dat betrof uiteindelijk ook bijna al het 'invited by'-programma en een deel van de Westerkas.

Vanwege het internationale karakter van het festival en de plotselinge annulering is helaas veel programma voor ons verloren gegaan. Uiteraard zijn er echter ook nog veel mooie projecten die in 2022 een plek kunnen krijgen. Waarover meer verderop in dit verslag.

### **Festivalthematiek: Dansen op de drempel**

Elk jaar hangen wij ons festival losjes op aan een festivalthematiek. Dit jaar was dat Dansen op de drempel:

Niemand kan iets anders beweren: we bevinden ons in een tijd van grote veranderingen. Onze flexibiliteit wordt sinds maart 2020 non-stop op de proef gesteld. Het lijkt wel alsof de Explore-thema's van de afgelopen jaren ons hierop hebben voorbereid: na de transformatie en de zoektocht naar het Grote Onbekende probeerden we het onvoorstelbare voorstelbaar te maken, terwijl om ons

# **EXPLORE THE NORTH**

heen allerlei onvoorstelbaarheden één voor één realiteit werden. Wat aan de horizon gloort, is niet hetzelfde als wat er achter ons ligt. We staan, kortom, op een drempel.

Meerdere drempels eigenlijk. Denk aan het keerpunt tussen generaties: de babyboomers gaan met pensioen, terwijl Gen-Z de werkvloer betreedt. Durft jong zich nog open te stellen voor de ervaringen van oud? Kan oud nog vertellen op een manier die de digital native begrijpt? Ook ons traditionele begrip van mannelijkheid en vrouwelijkheid staat op losse schroeven. Het patriarchaat vertoont terechte barsten, maar wat komt ervoor in de plaats?

Afscheid nemen van het oude, uitkijken naar het nieuwe – waarvan je nog niet weet wat het is. We hebben behoefte aan vastigheid en iets vertrouwds, maar zien ook de potentie van nieuwe mogelijkheden. Het is tijd om de chaos van hevige veranderingen te omarmen. Keer op keer blijkt dat er geen quick fix bestaat voor de situatie waarin we verkeren. Het roer moet om, en het mooie is: we hebben juist nu de vrijheid om het om te gooien, voor we een nieuwe fase ingaan. Makkelijk? Nee. Lonend? Zeker.

Gelukkig zijn mensen uitgerust met het gereedschap om met drempels om te kunnen gaan: creativiteit. Uit maatschappelijke verandering komt de spannendste kunst voort. Kunstenaars, die van hun creativiteit hun beroep hebben gemaakt, zijn uitstekend in staat om om te kunnen gaan met het onzekere, sterker nog, daardoor bloeien ze juist op, daardoor kunnen ze creëren.

Dit jaar zoekt Explore de bloei in het onzekere. ‘Curioser and curioser’, liet Lewis Carol zijn Alice zeggen op haar weg door Wonderland. Precies naar die nieuwsgierigheid (en de noodzakelijkheid daarvan) in tijden van grote verandering zijn we op zoek in 2021. Laten we op de drempel dansen!

Dit thema werkten wij uit aan de hand van verschillende lijnen. Van maatschappijkritische punk van Hang Youth en Joe and the Shitboys tot hoopvolle gesprekken over hoop en democratie met onder meer Arnon Grunberg en Warda El-Kaddouri. Van nieuwe werelden door pioniers in de elektronische muziek Lyra Pramuk, Lafawndah en BABII tot gesprekken over gender met Tobi Lakmaker en Helena (nu Valentijn) Hoogenkamp. Van de feministische IJslandse rappers van Daughters of Reykjavik tot het pleidooi om een goede voorouder te zijn van schrijver en filosoof Roman Krznaric. Om nog maar te zwijgen over de poëtisch rebellen in onze eigen productie Poetic Resistance of de schets van een leeg zonnestelsel zonder de mens van Joost Oomen & Kruidkoek in Tuut Tuut Kwantumschuim, ook een Explore the North-productie.

Deze festivaleditie had veel nieuwsgierigmakende nieuwe inzichten te bieden verteld in vele bijzondere en soms ook vreemde vormen. Meer en meer laten wij het juk van de disciplines los. Wij zijn ervan overtuigd dat deze editie weer een flinke stap was geweest in de artistieke ontwikkeling van Explore the North als festival.

## **Coproducties festival**

Ook met het festival (co)produceren wij op wat kleinere schaal. Dit zijn projecten die wat minder een focus hebben op meertaligheid en literatuur, maar wel heel erg Explore zijn. Vooral in deze COVID-jaren is het ook voor het festival van belang om ook duurzaam te investeren in makers en om spannende samenwerkingen mogelijk te maken.

# **EXPLORE THE NORTH**

In 2021 zijn wij samen met Paradiso Melkweg Productiehuis coproducent van het project Unlocked van de jonge kunstenaar Chagall, die werkt op het grensvlak van podiumkunsten en technologie. Ook zijn wij coproducent voor Project Overtone van de Friese kunstenaar Bouke Groen. Een project dat wordt verschoven naar juni 2022 en in de jaren daarna op diverse festivals te zien is.

Voor het festival 2021 veroorzaakten wij een aantal mooie samenwerkingen. Zo zou de Amerikaanse muzikante Eartheater een samenwerking aangaan met een lokaal ensemble en zou Zea een hand vol internationale vrienden uitnodigen voor gastoptredens in zijn show. Wij vroegen Marrit Jellema om haar prachtige spoken word-album te presenteren in het festival en Joost van Bellen zou op maat een feestavond vormgeven op basis van zijn roman Nachtdier.

## **(Inter)nationaal en lokaal**

Wij vinden het belangrijk talentvolle lokale makers te presenteren in (inter)nationale setting en vice versa. Zo loopt er altijd een lokale laag door het programma, dit jaar onder meer met bijzondere projecten van Céline Wierda, Akkers & Velden, Bart Bruinsma en Marrit Jellema.

## **Wetenschap en Campus Talks**

Dit jaar werkten wij voor het eerst onder andere samen met RUG Campus Fryslân aan een stevig wetenschappelijk programma als belangrijk pijler van ons festival. Op het programma stonden wetenschappers als Warda El-Kaddouri, Roanne van Voorst, Hans Peeters en Valentino Gallo. In de komende jaren zetten wij deze samenwerking door. Daarbij zijn ook Studium Generale Leeuwarden en Groningen partner.

## **Leeuwarden hoofdrolspeler**

Wij noemen Leeuwarden altijd de hoofdrolspeler van ons festival. Wij maken gebruik van podia als Harmonie, Neushoorn en de Westerkerk, maar zijn ook te vinden in kerken als de Grote Kerk, de Waalse Kerk of in bijzondere locaties als het stedelijke gymnasium. Daarnaast verdiepen wij de ontdekkingstocht nog eens met expeditie die – sluip door, kruip door – door de stad gaan waarbij zowel de route en locaties als het programma de ontdekkingstocht zijn.

## **Invited by... ARCADIA, Explore the North en De Harmonie**

In de afgelopen jaren zijn wij begonnen om met partners een substantiëlere internationale programmering te presenteren in Leeuwarden. Dit jaar zouden wij in november en december vijf verschillende voorstellingen presenteren in De Harmonie, de Westerkerk en De Grote Kerk. Een prachtige mix van gevestigde namen en jonger internationaal talent.

Alleen de theatrale installatie Bergman in Uganda van de gerenommeerde theatermaker Markus Öhrn kon uiteindelijk worden gepresenteerd in samenwerking met het Noordelijk Film Festival. Öhrn maakt samen met Explore the North een nieuwe productie in 2023 of 2024.

Op het programma stond ook een prachtige voorstelling van Francois Chaignaud over het werk van Hildegard von Bingen in de Grote Kerk, een inspirerend participatieproject over zorg van MOHA, de nieuwe voorstelling van de Nederlandse Eline Arbo en het absolute meesterwerk MDLSX van het Italiaanse gezelschap Motus.

Voor MDLSX hadden wij in de Stadsschouwburg Utrecht ook een mooie extra speelplek gevonden, maar ook deze voorstelling moest worden geannuleerd.

# EXPLORE THE NORTH

Al met al was 'invited by' zeer veelbelovend en is de vorm van samenwerking binnen dit project zeer goed bevallen. In mei en juni 2022 wordt voor het eerst het nieuwe Friese, internationale performing arts festival PAFFF georganiseerd. Explore the North is daar wederom partner in met meerdere projecten. Deze samenwerking krijgt dan ook vrij snel een vervolg.

## **De Westerkas – 5 t/m 17 november**

De Westerkas is de plek waar wij samen met partners en vrienden programma maken. Wij nodigen elke dag een andere partner uit om een avond of dagdeel te cureren in samenwerking met Explore the North. Elke dag heeft daardoor zijn eigen invulling passend bij de betreffende partner. Van muziek tot lezingen van jeugdtheater tot een queer dinershow. Wij presenteerden dit onderdeel in 2018 en 2019 (onze laatste volwaardige edities) in een grote glazen kas op het plein het Oldehoofsterkerkhof. In 2021 waren wij – terecht zo bleek – uit voorzorg al uitgeweken naar onze eigen Westerkerk waar een geweldig vrij toegankelijk festivalhart werd ingericht.



*Ivgy & Greben in de Westerkas*

Hoewel de donkere wolken al samenvakten boven Westerkas, heeft hiervan nog het meest plaats kunnen vinden. Al merkte je de terughoudendheid van de bezoeker dag voor dag groeien.

De Westerkas kende een aantal mooie (goed bezochte) avonden op het gebied van literatuur, zoals de ode aan dichter Eeltsje Hettinga en de benoeming van de nieuwe dichter van Fryslân Sigrid Kingma. Prachtig was ook de dinershow van Zuperstition met als thema 'escape and lose yourself to be free'. De ultieme inclusieve clubervaring verpakt in een dinershow. Prachtig was ook de viering van het 2-jarig bestaan van De Westerkerk onder leiding van het meertalige gezelschap Het Kanaal.



# EXPLORE THE NORTH

Omdat natuurlijk al uitgelekt was dat de persconferentie van 12 november bijzonder slecht nieuws zou brengen, was die avond de Westerkas (georganiseerd door het jonge kunstenaarscollectief SELF Collective) afgeladen vol. Het werd een enorm feest; dansen op de coronavulkaan in de zaal terwijl op kantoor boven in de kerk het festival werd afgelast.

Na 12 november hebben wij veel activiteiten in de Westerkas geannuleerd. Bij de overige activiteiten bleef het publiek grotendeels weg, behalve bij de presentatie van Nice to meet you! van het gloednieuwe Friese dansgezelschap Ivgy & Greben. Een prachtige performance in de laatste volle zaal van 2021.

## 2.4. Samenwerking en netwerk

Alle bovenstaande activiteiten staan bol van de samenwerkingen. Deze zijn ook integraal onderdeel van onze missie. Alleen kunnen wij weinig, met al die partners is er heel veel mogelijk. Niet samenwerken om het samenwerken, maar wezenlijke partnerschappen: dat is waar wij naar zoeken. Hierboven zijn al veel partners genoemd, maar wij lichten nog even een aantal andere initiatieven uit.

### De Verenigde Podiumkunstenfestivals, VLAM21 en Kunsten '92

Wij zijn deelnemer aan De Verenigde Podiumkunstenfestivals. Een informeel samenwerkingsverband van meer dan 60 Nederlandse festivals, bedoeld om de positie van de festivals in Nederland te verstevigen. Explore the North-directeur Mark Hospers is coördinator van dit overleg dat inmiddels alweer zo'n zeven jaar bestaat.

Ook is er in 2020 een soortgelijke samenwerking gestart van festivals en organisaties op het gebied van de letteren, met zo'n 10-15 door het Letterenfonds of Ministerie van OCW ondersteunde instellingen. In 2021 werd dit overleg officieel gelanceerd als VLAM21. Dit samenwerkingsverband wordt gecoördineerd door Femme van den Berg. Zij wordt bijgestaan door een kerngroep bestaande uit Frank Tazelaar (Wintertuin), Monique Dirven (ILFU) en Mark Hospers (Explore the North).

Wij zijn in 2021 lid geworden van Kunsten '92. Een organisatie die de belangen van de culturele sector in Nederland met verve behartigt, niet in de laatste plaats in de rol als aanvoerder van de landelijke Taskforce Cultuur.

### Letteren in Leeuwarden

Samen met een aantal andere instellingen in Leeuwarden hebben wij in 2020 het initiatief genomen voor een nieuw overleg met betrekking tot de letteren in Leeuwarden. Wij bespreken op regelmatige basis de stand van zaken, wisselen ervaringen en agenda's uit en initiëren samen projecten.

Deelnemers zijn Leeuwarden UNESCO City of Literature, Explore the North, dBieb, De Westerkerk, Dichter bij Leeuwarden en Tresoar. Ongetwijfeld wordt dit gezelschap komend jaar verder uitgebreid.

In de Poëzieweek (28 januari tot en met 3 februari) gingen tien woordkunstenaars en tien fotografen aan de slag met het thema 'Samen'. De helft startte met het creëren vanuit eigen inspiratie, de andere helft laat zich juist inspireren door het werk van de ander. Zo ontstond een bundel met tien combinaties van fotografisch beeld en gedichten. Onder de makers zaten studenten van de Academie voor Popcultuur en deelnemers aan talentontwikkelingstrajecten als Poetry Circle en Jonge Schrijvers.

# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

De inwoners van Leeuwarden ontvingen de bundel eind februari in huis. De oplage was 30.000 exemplaren.

Dichter bij Leeuwarden, dbieb, Explore the North, De Westerkerk en Leeuwarden City Of Literature stemmen sinds een tijdje de werkzaamheden en activiteiten nauwer met elkaar af onder de noemer Letteren in Leeuwarden. Het project 'Samen' is het eerste zichtbare uitvloeisel van deze samenwerking.

# **EXPLORE THE NORTH**

## **3. Publiek en marketing**

Publiek, dat was grotendeels de ontbrekende schakel in de culturele sector in 2021, zo ook voor Explore the North. Pas vanaf tweede helft juni mocht mondjesmaat programma worden gemaakt, in juli ontstond nog de onmetelijke deceptie rond 'dansen met Janssen' en in november ging alles weer op slot. Publiek begon angstig in juni, kreeg meer vertrouwen in vooral augustus en september en verloor dat weer eind oktober. Een onwerkbaar dynamiek.

Qua publieksbereik was dan ook nog meer dan andere jaren het motto: elke bezoeker telt. En voor elke bezoeker hebben wij – of hebben onze partner voor de shows vanuit ons productiehuis – enorm ons best gedaan.

Sectorbreed was te zien dat publiek met name koos voor wat veiliger en bekender aanbod. Wij zijn daarom trots dat The Summer Sessions (met toch veel experimenteel aanbod) goed hebben gelopen en dat er mooi publiek was voor bijvoorbeeld Joost Oomen & Kruidkoek en Pidgin X op Noorderzon in Groningen, Poetic Resistance op Brainwash Amsterdam en voor ZEA in Amsterdam en Rotterdam.

Wij brengen met ons een productiehuis-aanbod een unieke laag aan interdisciplinaire projecten met focus op literatuur, taal en experiment aan op de Nederlandse podia. Dat brengt nieuw publiek in aanraking met schrijvers en literatuur. In 2022 gaat zich dit veel beter uitkristalliseren.

Binnen het festival 2021 liet de Westerkas een mooi divers publiek zien vanwege het programma dat wij samen met onze partners hebben ontwikkeld. Helaas heeft er geen conversie naar het festival kunnen plaatsvinden. De kaartverkoop voor het festival zelf was vanaf eind oktober behoorlijk gestagneerd vanwege de eerste signalen van beperkende maatregelen. In november liep dat nog wel iets door, maar de situatie was dusdanig nijpend dat de gewoonlijke kaartverkoop-boost in de laatste weken uiteraard uitbleef tot de annulering volgde.

### **The Summer Sessions**

In het kader van The Summer Sessions organiseerden wij 41 activiteiten voor in totaal 1584 bezoekers. Daarvan waren er 1043 betaald en 541 onbetaald. De gemiddelde capaciteit van een show was ongeveer 40, dat is de maximale capaciteit van De Westerkerk bij 1,5 meter afstand. Wij hebben daarbij gedurende de vier maanden allerlei maatregelen moeten hanteren. Gelukkig ontstond er eind september kort wat meer ruimte.

In juni moest het echt nog wat op gang komen. Toen hebben wij vanwege te weinig bezoekers nog een voorstelling van de Poezieboys moeten annuleren, maar naar gelang ook de bezoekers meer vertrouwen kregen en onze activiteiten meer bekend werden, ging het veel beter. Met een geheel uitverkochte maand september als resultaat. Omdat het programma veel premières kende, waren er ook veel vrijkaarten voor gasten.

In een normale versie van het festival is de opzet totaal anders. Mensen zien dan op een dag misschien wel 5 tot 7 shows, waardoor het aantal bezoeken ergens rond 9.000-12.000 ligt. Dat was nu natuurlijk heel anders in deze opzet. Wij zagen daarbij ook dat een aantal doorgeschoven programma-onderdelen toch eigenlijk echt wel in die festivalsetting thuishoren. Daarbij valt te denken aan de schrijfprojecten Fan Fiction en Complotproza, die juist de aandacht trekken binnen een festivalsetting,

# EXPLORE THE NORTH

maar losstaand moeilijker uit te leggen zijn, hoewel dit overigens wel twee prachtige avonden heeft opgeleverd.

Normaal gesproken focussen wij in het festival op een heel mooie mix van allerlei soorten publiek. Binnen The Summer Sessions ligt dat anders. De publiekssamenstelling wisselde enorm per avond passende bij het programma. Een aantal projecten leverde juist een heel mooi gemengd en divers publiek op. Bijvoorbeeld Pidgin Leeuwarden, S10, Club Nel, Gemale en Chagall. Dat diverse publiek ontstaat juist wanneer voor de betreffende maker of het betreffende project nog weinig verleden is in onze omgeving. Publiek laat zich dan echt verrassen.



*Nynke Laverman – Plant (albumpresentatie)*

Ook leuk is dat wij hebben geëxperimenteerd met Surprise Tickets. Mensen kochten een ticket en kregen daarvoor een door ons geselecteerd programma met vier voorstellingen verdeeld over de festivalmaanden. Een twintig mensen heeft hier gebruik van gemaakt. Nog niet veel, ook vanwege corona, maar wel leerzaam.

Dat het publiek iets meer per show is gedefinieerd geeft ons ook veel meer mogelijkheden om het publiek per activiteit te leren kennen en om eventuele bijpassende activiteiten aan deze mensen voor te leggen. Wij hebben dat bijvoorbeeld gezien in Explore the Playground. Bezoekers van dit programma hebben wij geregeld later teruggezien bij ons activiteiten in de Westerkerk. Er kon door The Summer Sessions een steviger band ontstaan tussen bezoekers en zowel Explore the North als de uiterst sfeervolle Westerkerk, sowieso een plek om graag te zijn.

# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

Dat laatste is ook terug te zien in het feit dat op onze vaste vrijdagavond waarop wij ook een driegangendiner boden voorafgaand aan een show, het café niet zelden goed vol zat. De ontvangst was goed voor elkaar.

Vanwege de grote druk op dit jaar heeft een publieksonderzoek nog niet kunnen plaatsvinden. Wij zoeken daarvoor een goed moment.

Daarnaast is het goed te vermelden dat door deze vorm ook veel professionals (vooral uit het noorden) specifiek zijn komen kijken om makers en shows te zien in deze vrij informele setting. Er is dan ook zeker gescout.

De pers heeft goed aandacht besteed aan het programma, maar ook aan de residenties. Dat gaat bijvoorbeeld om mooie grote inhoudelijke stukken over projecten van Chagall, Minskewolf en Tuimelaar. Vooral betreft dit lokale kranten als Leeuwarder Courand en Friesch Dagblad. In enkele gevallen betrof dat De Theaterkrant.

Voor de campagne lieten wij een prachtig programmaboekje drukken in een oplage van 7500 (zo ook voor het festivalweekend). Daarnaast waren er maandelijks postercampagnes in het noorden met het programma van die maand en natuurlijk een continue uitgebreide social media campagne ook in samenwerking met diverse partners.

## Aantallen

Facebook volgers | 3.872

Instagram volgers | 2.066

Twitter volgers | 1.642

Nieuwsbrief abonnees | ongeveer 2.000

The Summer Sessions waren ook onderdeel van de campagne van toerismebureau Merk Fryslân.

# **EXPLORE THE NORTH**

## **4. Organisatie en Code Fair Practice & Diversiteit en Inclusie**

Voor de organisatie was het net als in 2020 een jaar vol onzekerheid. Een jaar met veel praten via het scherm, wat niet al te goed past bij het werk voor een culturele instelling. De vraag om wendbaarheid was enorm. Wij zijn erg trots op ons team dat zich ook dit jaar heeft kunnen inspireren voor het ontwikkelen, presenteren en produceren van zoveel mooie projecten. Een mooi stel mensen, dat is het!

In 2021 hebben wij ondanks de omstandigheden grote stappen kunnen zetten in de ontwikkeling van de organisatie. Bestuur en directie hebben een plan ontwikkeld om stap voor stap verder te professionaliseren, dit uiteraard ingegeven door het feit dat Explore the North vanaf 2021 is opgenomen in meerjarige regelingen van Fonds Podiumkunsten, provincie Fryslân en in een tweejarige regeling van het Nederlands Letterenfonds.

Hiervoor was Explore the North eigenlijk vooral incidenteel gefinancierd en was in feite de toekomst van de organisatie onzeker. Pas sinds 2021 is er echt zicht op een langere termijn.

Volgens plan zijn wij dit jaar gestart met een salarishuis en is algemeen directeur Mark Hospers in dienst gekomen bij de stichting (0,8 fte). Wij hanteren daarbij de CAO poppodia en festivals. Ook voor ZZP'ers zetten wij de eerste stappen richting deze CAO in 2021. In de komende jaren willen wij een kernteam in dienst nemen.

### **Fair practice**

Onze focus ligt daarbij erg op fair practice en fair pay. Ook met het oog op de betaling van artiesten. Als deze ellendige periode in het algemeen toch iets heeft opgeleverd dan is dat de focus op de moeilijke positie van de kunstenaar en de ZZP'er. Wij hebben er in 2021 alles aan gedaan om steungelden en andere middelen zoveel mogelijk bij deze laag terecht te laten komen, zodat de werkgelegenheid gewaarborgd blijft en mensen hun huur kunnen betalen.

In 2021 hebben wij als landelijke letterenorganisaties verenigd in VLAM21 een gezamenlijke aanvraag gedaan voor HR-vouchers. Daarvan bekostigen wij een groot onderzoek naar fair pay in onze sector door HTH research. Wij laten een nulmeting doen en kijken welke aanbevelingen voor de toekomst daaruit komen. De resultaten worden in 2022 gepresenteerd en wij verwachten hieruit handvatten te distilleren voor een norm voor dit deel van de sector.

Daarnaast werken wij met kunstenaars uit diverse disciplines. Opmerkelijk zijn de verschillen binnen de praktijk van theatermakers, schrijvers en muzikanten. Als er bijvoorbeeld al normbedragen zijn, dan liggen ze ver van elkaar. Wij trekken zoveel mogelijk één lijn voor makers binnen alle disciplines, waar wij juist vanuit bijvoorbeeld de popmuzici en soms ook de letteren veel positieve reacties over krijgen. Voor professionele kunstenaars binnen ons productiehuis hanteren wij veelal dagtarieven tussen EUR 175 en EUR 350. Voor kunstenaars binnen het festival zijn de tarieven diverser vanwege marktwerking en bijvoorbeeld vaste tarieven via de schrijverscentrale.

Het feit dat wij ondanks de annulering van het festival in november toch een groot deel van de afspraken gedeeltelijk hebben kunnen nakomen is van cruciaal belang geweest voor onze omgeving en daarom ook voor onze organisatie. In het hoofdstuk financiën lichten wij dit verder toe.

# **EXPLORE THE NORTH**

Fair practice is een integraal onderdeel geworden van vrijwel alle besluiten die wij nemen. Niet alles kan in één keer worden geadresseerd, maar in 2021 hebben wij een enorme stap vooruit gezet.

## **Vrijwilligers**

In het festival zouden wij werken met enkele tientallen vrijwilligers. Tijdens the Summer Sessions werkten wij met een handjevol fijne vaste vrijwilligers. Omdat er de laatste jaren veel niet is doorgedaan ligt onze focus in 2022 op het opnieuw opbouwen van een vrijwilligersstructuur in samenwerking met De Westerkerk.

## **Diversiteit & inclusie**

Op het gebied van diversiteit en inclusie hanteren wij de vier P's uit de code: programma, publiek, personeel en partners.

### *Programma*

In ons internationale programma laten wij stemmen en talen horen die doorgaans niet in Fryslân te horen zijn. Alle talen zijn gelijk en zeggingskracht en kwaliteit van een uiting gaat vóór de taal waarin het gezegd wordt. Dat maakt Explore the North juist een erg inclusieve omgeving die qua programmakeuzes en partnerschappen met makers ook zeer bewust ingaat tegen de heersende, vrij homogene, culture stromingen in deze omgeving. Dat schuurt. Wij krijgen enerzijds vanuit de traditionele hoek commentaar over onze benadering van Fries in het programma, een ontwikkeling die wij aangrijpen om het gesprek aan te gaan over de toekomst van het Fries in een diverser wordende samenleving.

In deze nieuwe periode wilden wij daar nog veel verder in gaan door in de Westerkerk maandelijks activiteiten te organiseren waarbij de wat meer onzichtbare groepen in onze samenleving zich presenteren door ervaringen te delen in de vorm van voedsel, taal, kunst en cultuur. Het productiehuisproject Pidgin X van Ahilan Ratnamohan – over de democratisering van onze taal in een bepaalde stad, zoals omschreven in dit verslag – sluit daar bijvoorbeeld mooi op aan. Helaas is dat nog niet gelukt vanwege corona, maar in 2022 pakken wij dit op. Ook gaan wij kijken hoe Pidgin X een vervolg kan krijgen geheel georganiseerd door de oprichters zelf in de diverse steden.

Daarnaast betrekken wij ook de lokale bevolking en omgeving bij onze eigen producties. Wij maken het alledaagse literair in allerlei projecten, waardoor bewoners van Fryslân (zeker niet de usual suspects) zelf onderwerp zijn van het festival (bijvoorbeeld Complotproza).

### *Publiek*

Binnen de Westerkas en ook binnen The Summer Sessions en Explore the Playground was een veelkleuriger afspiegeling te zien van onze samenleving dan hoe Fryslân bekend staat. Programma's door queer- collectieven en jonge (woord)kunstenaars. De Westerkas was in potentie een geweldige basis om ook een diverser publiek aan te spreken voor ons festival. Helaas heeft die conversie niet plaats kunnen vinden.

Daarnaast is ons publiek in de basis al vrij divers. Misschien niet qua culturele afkomst, maar wel qua 'kijkervaring'. Waar je in de Randstad in vergelijkbare omgevingen vooral gelijkgestemd publiek treft, is dat in onze regio anders. Mensen komen uit veel verschillende hoeken bij ons over de vloer en zien dingen die zij nooit eerder zagen, waardoor de manier van kijken in een zaal behoorlijk kan verschillen tussen mensen. Dat maakt ons publiek soms wat 'awkward' voor Randstedelingen, maar dat maakt

# EXPLORE THE NORTH

ons publiek voor ons vooral interessant en eigen. Want op het moment dat mensen niet weten hoe ze ergens mee om moeten gaan, bereiken wij precies wat wij willen.

De focus ligt vanaf 2022 weer meer bij het ontwikkelen van een divers publiek, nu er weer gepresenteerd kan worden: binnen Leeuwarden en ook ver daarbuiten.



*Zuperstition in de Westerkas*

## *Personeel*

Binnen het bestuur en de organisatie is diversiteit en inclusie een belangrijke focus. Binnen het bestuur hebben wij nieuwe profielen gemaakt hiervoor. Binnen onze organisatie zijn de man-vrouw verhoudingen mooi in evenwicht. De focus in de komende jaren ligt op het betrekken van meer mensen van niet-Westerse afkomst bij onze organisatie (kunstenaars, organisatoren, vrijwilligers) en ook van andere opleidingsniveaus dan HBO/WO. Wij willen niet alleen over mensen of groepen praten, maar ze aan tafel hebben. Pidgin X is een mooi voorbeeld hiervan. Omdat ontmoeten in 2021 bijna niet mogelijk was, focussen wij vanaf 2022 ook hier meer op met onder meer het vormen van een nieuw vrijwilligersbeleid.

## *Partners*

Binnen de sector is diversiteit & inclusie gelukkig een belangrijk thema. Dat maakt dat je gezamenlijk keuzes maakt en een balans vindt en dat je elkaar scherp houdt. Bij inhoudelijke partners die hier minder de focus op hebben, proberen wij dit als onderwerp van gesprek aan te wakkeren. Verder hebben wij in het afgelopen jaar geen stappen kunnen zetten op het gebied van partners.



# **EXPLORE THE NORTH**

## **5. Bestuur & Governance**

Het bestuur van Stichting Explore the North is onbezoldigd en bestond in 2021 uit Marelle van Rongen (voorzitter) en Erik Vriesen (penningmeester). Hooman Nassimi vertrok in februari 2021. Het bestuur delegeert taken aan de algemeen directeur: Mark Hospers.

Wij volgen de aanbevelingen van de code cultural governance. Het bestuur doet jaarlijks een zelfevaluatie. In het laatste deel van 2021 begonnen wij een zoektocht naar nieuwe bestuursleden en begin 2022 breiden wij het bestuur uit met twee leden Sjoerd Feitsma en Mohamed Yusuf Boss om de bestuurlijke basis wat te versterken in het licht van de sterke ontwikkeling van de organisatie en het festival. Hiervoor zijn in 2021 nieuwe profielen opgesteld.

Belangrijk is om hierbij te melden dat de culturele sector in het noorden hecht en klein is. Dat betekent dat het kan voorkomen dat er ook op zakelijk vlak een verhouding ontstaat tussen Stichting Explore the North en (de organisatie van) een van de bestuursleden.

Wanneer zich dit voordoet, wordt de aard van deze relatie besproken in het gehele bestuur, zodat dit niet leidt tot situaties waarbij verantwoordelijkheden onduidelijk worden. Mocht er een bestuursbesluit nodig zijn in een dergelijke situatie, dan onthoudt het betreffende lid zich van stemming. In 2021 heeft zich niet een dergelijke situatie voorgedaan.

In 2021 is Stichting Explore the North werkgever geworden. Het bestuur heeft daarbij samen met de directie de contouren van een salarishuis vastgesteld en daarmee wordt – volgens plan – een nieuwe fase in het bestaan van de stichting ingeluid.

Eventuele nevenactiviteiten van bestuur en directie worden in bestuursvergaderingen besproken.

Explore the North heeft een ANBI-status. Bestuurders staan per maart 2022 ingeschreven in het UBO-register.

### **Bestuurssamenstelling en rooster van aftreden**

Marelle van Rongen  
(directeur Toneelschuur en Toneelschuur Producties Haarlem) Voorzitter 01-07-24 (2<sup>e</sup> termijn)

Erik Vriesen  
(directeur HZG Accountants) Penningmeester 19-04-24 (2<sup>e</sup> termijn)

Mohamed Yusuf Boss  
(directeur en artistiek leider X Yusuf Boss) Algemeen lid 07-03-26 (1<sup>e</sup> termijn)

Sjoerd Feitsma  
(directeur Platform ACT) Algemeen lid 07-03-26 (1<sup>e</sup> termijn)

Het bestuur vergaderde in 2021 vijf keer op: 18 februari, 6 april, 25 juni, 18 oktober en 13 december.

# **EXPLORE THE NORTH**

## **6. Financiën**

In deze verslaglegging verantwoorden wij meerdere financiële bijdragen. Naast de reguliere bijdragen voor festival en productiehuis 2021, ging het over veel verplaatste activiteiten en daarom ook over festivalbijdragen voor festival 2020 (omgezet naar een bestemmingsreserve activiteiten). Daarnaast kregen wij al in 2020 van de provincie Fryslân de toestemming het projectjaar 'productiehuis 2020' met een jaar te verlengen, waardoor deze bijdrage (omgezet naar een bestemmingsreserve activiteiten) deels ook in 2021 is ingezet. Wij danken onze ondersteuners van harte voor het flexibel meebewegen met al deze veranderende plannen.

### **The Summer Sessions**

Zoals gezegd is dit programma deels tot stand gekomen dankzij verschoven bijdragen voor het festival Explore the North 2020 naar The Summer Sessions in 2021.

Wij hebben geprobeerd om met The Summer Sessions te zorgen dat de gelden zoveel mogelijk bij kunstenaars, leveranciers, ZZP'ers konden terecht komen. Dankzij de steunbudgetten en coulance op subsidies hebben wij voor werkgelegenheid kunnen zorgen voor een brede laag ZZP'ers direct om onze organisatie heen en wij hebben ervoor kunnen zorgen dat kunstenaars door konden werken aan hun projecten en dat zij soms zelfs een project konden ontwikkelen. Wij hebben alle hoeken en gaten binnen het jaar opgezocht om – onder veilige omstandigheden – te produceren en te presenteren.

### **Productiehuis en festival**

Wij maken financieel een harde knip tussen productiehuis en festival. Beide kennen een geheel eigen begroting. Wanneer wij een project vanuit het productiehuis presenteren op het festival (of in dit geval binnen The Summer Session) dan zijn de kosten voor het produceren van het werk ten laste van de productiehuisbegroting en de kosten voor de presentatie op de betreffende dag (locatie, techniek en fee) komen ten laste van het festival. In het hoofdstuk 'activiteiten' geven wij vervolgens aan welk project in het kader van productiehuis 2020 en/of 2021 tot stand is gekomen.

Wij produceren ook werk vanuit het festival, overeenkomstig met de ambities verwoord in onze beleidsplannen. De kosten die daarbij horen komen wel geheel ten laste van het festival en The Summer Sessions.

### **Financiering festival 2021**

Ons festival wordt in de periode 2021-2024 meerjarig ondersteund door het Fonds Podiumkunsten en de provincie Fryslân. De gemeente Leeuwarden ondersteunt het festival jaarlijks met een bijdrage en heeft meerjarenbeleid aangekondigd.

Daarnaast werd het festival in 2021 ondersteund met incidentele bijdragen van Fonds21, Dioraphte, Lira Fonds, Leeuwarder Ondernemers Fonds (LOF) en Het Nieuwe Stads Weeshuis.

Vanwege de annulering van het festival waren de publieksinkomsten uit kaartverkoop en horeca gering. Wij hebben de bezoekers hun geld teruggegeven, waarbij wij ontzettend blij zijn met het feit dat de bezoekers bijna EUR 3000 aan tickets hebben gedoneerd. Oprecht hartverwarmend.

### **Financiering productiehuis 2021**

Het productiehuis wordt in de periode 2021-2024 meerjarig ondersteund door de provincie Fryslân. Daarnaast draagt het Nederlands Letterenfonds bij vanuit een tweejarige regeling 2021-2022.

# EXPLORE THE NORTH

Projectmatig worden wij ondersteund door (particuliere) fondsen. Zo droegen Emmaplein Foundation, Boersma-Adema Stichting en P.W. Janssen's Friesche Stichting bij aan Witst noch dat d'r neat wie van Zea. Ook ontvingen wij een coproductiebijdrage van De Popfabryk voor dit project.

Leeuwarden UNESCO City of Literature droeg financieel bij aan Pidgin X. Net als Noorderzon en Wintertuin al waren dit directe uitgaven die niet in onze jaarrekening zijn opgenomen. Al eerder (in 2020) kreeg dit project een bijdrage vanuit de proeftuin meertaligheid van We the North (met steun van het ministerie van OCW).



*SELF. Collective in de Westerkas*

## **Steunbijdrage COVID-19**

In 2021 ontvingen wij twee steunbijdragen COVID-19 van het ministerie van OCW, verstrekt door het Fonds Podiumkunsten. Dit betrof een bijdrage van in totaal EUR 91.139. Deze is bedoeld voor en berekend op de activiteiten binnen de gehele stichting. Doel van deze bijdrage is:

1. Het opvangen van derving van eigen inkomsten uit publieksactiviteiten en het maken van kosten voor de heropstart van activiteiten binnen de richtlijnen van de overheid
2. Het nakomen van financiële verplichtingen ten behoeve van de geplande activiteiten, in het bijzonder als die verplichtingen voortvloeien uit afspraken met ZZP'ers.

# **EXPLORE THE NORTH**

Omdat Leeuwarden en Fryslân weinig rijksgesubsidieerde instellingen heeft, is dit een belangrijke steunbijdrage voor het behoud van werkgelegenheid en infrastructuur (zalen, leveranciers etc.) in deze fragiele sector in dit deel van het land.

Wij hebben dit bedrag dan ook – in samenhang met de coulancemaatregelen op de lopende subsidies – ingezet om onze ZZP'ers door te betalen, trajecten van kunstenaars te pauzeren of op te schuiven maar wel ook op maat gemiste inkomsten te vergoeden, nieuwe opdrachten te verschaffen aan kunstenaars, leveranciers en locaties (de keten) billijk te compenseren voor inkomstenderving.

Omdat het festival heel kort voor de start is geannuleerd hebben wij alle artiesten en medewerkers tussen 70% en 100% van de afgesproken bedragen vergoed, alle leveranciers tussen 50% en 100%.

Wij vergoeden daarnaast binnen het productiehuis waar mogelijk 100% van de gages op het moment dat een show van een van onze producties wordt geannuleerd of verplaatst.

Een deel van het budget à EUR 55.000 zetten wij in 2022 in om onder andere de meerkosten voor de uit 2021 verschoven activiteiten mee te betalen. Dit bedrag is in de jaarrekening opgenomen als bestemmingsreserve COVID-19.

## **Verschillenanalyse**

De werkelijke bedragen in de jaarrekening wijken voor het festival 2021 uiteraard behoorlijk af van de normbedragen uit de meerjarige aanvragen. Het aandeel publieksinkomsten is vanwege de annulering gering en de kosten zijn eveneens lager.

Voor het productiehuis 2021 is de dynamiek ook gewijzigd ten opzichte van de plannen. De focus heeft in 2021 meer gelegen op talentontwikkeling onder meer vanwege nieuwe trajecten als #nieuwstukken en de samenwerking met Dichter Bij Leeuwarden, dan op produceren en toeren. Er was bijna niets mogelijk op het gebied van tournees en wij hebben ten opzichte van de normbegroting dan ook ruim minder eigen inkomsten. In 2022 krijgt dat hopelijk weer een heel andere vorm, omdat er heel veel shows gepland staan inmiddels.

Een meer specifieke verschillenanalyse is opgenomen in de jaarrekening.

## **Resultaat 2021**

Wij sluiten het boekjaar in basis af met een aanzienlijk negatief resultaat, vanwege alle doorgeschoven activiteiten. Dit tekort wordt opgevangen door de eind 2020 aangelegde bestemmingsreserve activiteiten en bestemmingsreserve COVID-19. Vanwege de annulering van het festival in november 2021 hebben wij niet alle kosten gemaakt, waardoor er budget is om mee te nemen naar 2022 in een bestemmingsreserve activiteiten van EUR 80.000, een bestemmingsreserve FPK van EUR 20.000 en een bestemmingsreserve COVID-19 van EUR 55.000. Ook hebben wij een positief resultaat op het productiehuis in 2021. Dit budget wordt als bestemmingsreserve activiteiten ingezet voor het verschoven project Pidgin X in 2022 (voor de editie Zwolle en de afronding van het pilotproject).

Wij voegen EUR 24.282 toe aan de vrij besteedbare algemene reserve. Voor dat laatste is gekozen omdat de algemene reserve van de stichting momenteel te laag is (dat horen wij ook terug vanuit de rijksfondsen), vooral in deze onzekere tijden die nog lang niet voorbij zijn. De algemene reserve groeit

# **EXPLORE** **THE** **NORTH**

nu naar EUR 66.154. Aan het eind van de komende cultuurnotaperiode willen wij een gezonde algemene reserve hebben van 15% van de begroting.

## **Risico COVID-19**

De combinatie van de meerjarige toekenningen voor de komende vier jaren, de coulance die door de overheden wordt toegepast in verband met corona en de steunbijdragen vanuit de rijksoverheid (ook in 2021 is een bijdrage toegekend aan Explore the North) maakt dat Explore the North de komende jaren in principe niet wordt bedreigd in het voortbestaan. Eerlijk is eerlijk; als deze crisis een jaar of drie eerder had plaatsgevonden was dat een geheel andere situatie geweest. Wij zijn wendbaar en flexibel als organisatie en kunnen snel schakelen en onze activiteiten aanpassen, dat hebben wij de afgelopen twee jaar laten zien. Wij kijken dan ook vol goede moed uit naar de komende jaren waarin wij onze organisatie kunnen opbouwen in een periode dat de sector zich hopelijk kan herstellen.

Wel maken wij ons grote zorgen over de laag aan instellingen ZZP'ers en kunstenaars in het noorden die niet structureel ondersteund zijn of zich juist in de vrije sector bewegen. Wij doen ons best om mensen te ondersteunen, maar er zal in het komend jaar nog veel geïnvesteerd moeten worden om deze belangrijke sector in volle breedte in leven te houden.

# **EXPLORE THE NORTH**

## 7. Vooruitblik

Bij het schrijven van deze jaarverantwoording gaat de wereld in grote snelheid open. Er is sprake van dat binnen afzienbare tijd alle coronamaatregelen verdwijnen. Wij durven dit na deze twee jaar bijna niet te geloven.

Vanaf half maart presenteren wij een doorlopend programma in De Westerkerk. Te beginnen met de première van Tuut Tuut Kwantumschuim van Joost Oomen & Kruidkoek, een Circle Session van onze Poetry Circle met de Amsterdams circle te gast en een residentie van het gezelschap MOHA (inclusief een try out).

Vanaf half april voeren wij de frequentie op met een wekelijkse presentatie van werk dat voortkomt uit het festival 2021 of daar een sterke link mee heeft. Het programma in De Westerkerk krijgt daarmee een focus op interdisciplinaire projecten met literatuur, taal en meertaligheid als basis, passend bij ons festival en onze beleidsvoornemens.

Daarnaast presenteren wij in voor de zomer diverse activiteiten waarbij talentontwikkeling centraal staat, zoals twee Station Noord-hubs in samenwerking met Oerol en het noordelijke talentontwikkelingsnetwerk Station Noord, een Stormram-avond met talent uit het noorden, wij presenteren de eindpresentatie van het landelijke schrijfproject #nieuwestukken (van FPK en Nederlands Letterenfonds) en wij presenteren zowel binnen Oerol als in De Westerkerk nieuw werk van onze schrijfopleiding Jonge Schrijvers in samenwerking met Meeuw Jonge Theatermakers. Al eerder noemden wij de Circle Sessions van onze Poetry Circle 058, waarbij steeds andere steden te gast zijn.

Een project dat wij – vanwege het grotendeels wegvallen van onze Westerkas – ook zeker weer voort willen zetten is Explore the Playground.

### **Programma binnen ARCADIA (mei/juni 2022)**

Wij hebben voor een aantal doorgeschoven programma-onderdelen een andere, geweldige context kunnen vinden. Dat betreft opname in de programma's van ARCADIA.

#### ARCADIA

ARCADIA is het vervolg op Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad 2018. Een triënnale waarvan de eerste editie gedurende 100 dagen plaatsvindt tussen mei en augustus 2022. Onderdeel van deze triënnale is een nieuw internationaal performing arts festival (PAFFF) dat van 27 mei t/m 19 juni plaatsvindt in de Harmonie en andere locaties. Explore the North presenteert drie projecten binnen deze context:

#### *Bouke Groen & Explore the North – Project Overtone (17-19 juni)*

Elk gebouw heeft zijn eigen klanken, tonen en geluiden; zijn eigen klank- karakteristieken. Klankkunstenaar Bouke Groen heeft voor Explore the een unieke muzikale compositie gemaakt binnen de ruimtes van het Stadhuis aan het Hofplein. Hiervoor bracht hij de klank-karakteristieken van het Stadhuis in kaart, met behulp van technologie en berekeningen. De compositie, geschreven door Bouke Groen en Renske de Boer wordt a capella gezongen door het NHL Stendenkoor in de verschillende ruimtes, terwijl je daar als publiek omheen staat. Zo is ook het publiek onderdeel van de

# EXPLORE THE NORTH

performance, want ook jij bent van invloed op de klanken in de ruimte. Project Overtone biedt een intieme ervaring die je meeneemt door het Stadhuis om te ontdekken dat je nooit meer op dezelfde wijze naar een gebouw of ruimte kijkt. Of luistert.

## *MOHA & Biljana Radnoska – Who Cares? Leeuwarden (3-4 juni)*

Who cares? gaat over dagelijkse menselijke relaties en de zorg voor elkaar. Dit inspirerende participatieproject onderzoekt de rol van 'care' in onze maatschappij. Voor Who Cares? Leeuwarden werkte MOHA langere tijd mee met de huishoudelijke dienst van serviceflat Nijlânstate. Zo leerde het gezelschap het wel en wee van de werknemers én bewoners van de serviceflat kennen, wat leidde tot deze unieke performance. Tijdens de performance Who cares? beleef je als publiek op verschillende manieren de rol van 'care'. Via verhalen, interactieve installaties en meer, nodigt MOHA je uit om zorg, zorgzaamheid en aandacht vanuit verschillende perspectieven te bekijken.

## *Explore the North presenteert... de taal van bomen*

Als onderdeel van het grote project BOSK (een wandelend bos van meer dan 1000 bomen in de binnenstad van Leeuwarden) presenteert Explore the North een literair, wetenschappelijk programma over de taal van de bomen. Wij nodigen tijdens Arcadia diverse gasten uit om te vertellen over hun vakgebied. En we vragen (literaire) kunstenaars om nieuw werk te maken op basis van BOSK en de verhalen van wetenschappers.



*Joost Oomen & Kruidkoek – Tuut Tuut Kwantumschuim*

## **Tours en producties**

Als het virus wegblijft kunnen onze producties eindelijk gaan toeren. Er staan al tientallen shows in de planning voor onder meer Joost Oomen & Kruidkoek, Zea & Tsead Bruinja en Poetic Resistance met

# **EXPLORE THE NORTH**

Maxime Garcia Diaz, Dean Bowen, Martin Rombouts en Emiel Joormann.

Dat betreft shows overal in de provincie Fryslân (Zea), maar ook op de grote landelijke festivals als Noorderzon, Oerol, De Zwarte Cross, De Parade, Wintertuin en in steden als Nijmegen, Apeldoorn, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

Wij openen het seizoen van het Nationale Theater – Zaal 3 met maar liefst zes avonden en zijn in gesprek met De Parade voor twee producties in verschillende steden.

Ook coproduceren wij (onder voorbehoud) een nieuwe voorstelling voor De Parade met De Poezieboys, Joost Oomen en Emiel Joormann.

## **Pidgin X**

In juni 2022 is de presentatie van Pidgin Zwolle, de laatste in deze pilotserie. Wij zijn serieus in gesprek met Manchester University en City of Literature voor een eerste buitenlandse versie.

## **Festivalperiode 2022**

In 2022 delen wij het festival Explore the North op in drie delen:

1. Maand september (vanaf het tweede weekend) residentiemaand diverse (inter)nationale en lokale projecten met een focus op de Westerkerk. Elke week is er een presentatie op basis van een residentie.
2. Stadskas – de Stadskas komt terug. Wellicht in andere vorm en op een andere plek, maar wel als makkelijk toegankelijke openbare plek waar onze partners met ons programma maken. Beoogde periode 30 september – 16 oktober
3. Klein festivalweekend – van 14 t/m 16 oktober organiseren wij een klein festivalweekend. Met minder locaties dan normaal, met scherp programma, expedities etc.

## **Doorlopend programma in De Westerkerk | november/december**

In de laatste twee maanden van november presenteren wij een doorlopend programma in De Westerkerk zoals in het voorjaar. Met onder meer nieuw werk van De Poezieboys en andere interdisciplinaire voorstellingen. Ook komt Explore the Playground hier terug.